

ДАВЕДНІК па экзамене васьмікласніка па геаграфіі

ад 2021/2022 навучальнага года



Цэнтральная экзаменацыйная камісія
Варшава 2020

Рэдакцыйная група:

Тамаш Навацкі (ЦЭК)
Войцех Чарнікевіч (ЦЭК)
др Марыёла Трач (ПУ Кракаў)
Марлена Кэгель (АЭК Познань)
Мечыслаў Сова (АЭК Кракаў)
Марэк Пятрушка (АЭК Уроцлаў)
др Віялета Козак (ЦЭК)
др Марцін Смолік (ЦЭК)

Рэцэнзенты:

др габ. Тамаш Вітэс (ВУ)
др габ. Тамаш Опаш (НУНТ Трандхейм)
др Бажэна Кіцінска (ВУ)
др Тамаш Карповіч (ВУ) – моўная рэцэнзія

Даведнік распрацаваны Цэнтральнай экзаменацыйнай камісіяй
ў супрацоўніцтве з акруговымі экзаменацыйнымі камісіямі.

Цэнтральная экзаменацыйная камісія
ul. Józefa Lewartowskiego 6, 00-190 Warszawa
tel. 22 536 65 00
sekretariat@cke.gov.pl

Акруговая экзаменацыйная камісія ў Гданьску
ul. Na Stoku 49, 80-874 Gdańsk
tel. 58 320 55 90
komisja@oke.gda.pl

Акруговая экзаменацыйная камісія ў Явожне
ul. Adama Mickiewicza 4, 43-600 Jaworzno
tel. 32 616 33 99
oke@oke.jaworzno.pl

Акруговая экзаменацыйная камісія ў Кракаве
os. Szkolne 37, 31-978 Kraków
tel. 12 683 21 01
oke@oke.krakow.pl

Акруговая экзаменацыйная камісія ў Ломжы
al. Legionów 9, 18-400 Łomża
tel. 86 216 44 95
sekretariat@oke.lomza.pl

Акруговая экзаменацыйная камісія ў Лодзі
ul. Ksawerego Praussa 4, 94-203 Łódź
tel. 42 634 91 33
sekretariat@lodz.oke.gov.pl

Акруговая экзаменацыйная камісія ў Познані
ul. Gronowa 22, 61-655 Poznań
tel. 61 854 01 60
sekretariat@oke.poznan.pl

Акруговая экзаменацыйная камісія ў Варшаве
pl. Europejski 3, 00-844 Warszawa
tel. 22 457 03 35
info@oke.waw.pl

Акруговая экзаменацыйная камісія ва Уроцлаве
ul. Tadeusza Zielińskiego 57, 53-533 Wrocław
tel. 71 785 18 94
sekretariat@oke.wroc.pl

Змест

1.	Апісанне экзамену васьмікласніка па геаграфіі	5
	Уступ	5
	Заданні на экзамене	5
	Апісанне экзаменацыйнага аркуша	6
	Прынцыпы ацэньвання	7
	Дапаможныя матэрыялы і прыборы на экзамене па геаграфіі	7
2.	Прыклады заданняў з рашэннямі	8
	Падарожнічаем па Польшчы і свеце	9
	Рухі Зямлі. Геаграфічныя каардынаты	24
	Польшча на фоне Еўропы	30
	Выбраныя праблемы і геаграфічныя рэгіёны па-за Еўропай	57

1.

Апісанне экзамену васьмікласніка па геаграфіі

Уступ

Геаграфія з'яўляецца адным з экзаменацыйных прадметаў па выбары на экзамене ў VIII класе.

Экзамен васьмікласніка па геаграфіі дазваляе спраўдзіць, у якой ступені вучань VIII класа базавай школы адпавядае патрабаванням, акрэсленым у [вучэбнай праграме агульнай адукацыі ў базавай школе на другім этапе: класы IV–VIII](#).

У *Даведніку* прадстаўлены ўзоры экзаменацыйных заданняў разам з рашэннямі, а таксама акрэслена суаднясенне гэтых заданняў з патрабаваннямі базавай вучэбнай праграмы. Заданні ў *Даведніку* не адлюстроўваюць усіх патрабаванняў, якія тычацца ведаў па геаграфіі, акрэсленых у базавай праграме, а таксама не адлюстроўваюць усіх тыпаў заданняў, што могуць з'явіцца ў экзаменацыйным аркушы. Толькі рэалізацыя ўсіх – як агульнаадукацыйных, так і канкрэтных – патрабаванняў базавай праграмы, можа запэўніць адпаведную адукацыю вучняў па геаграфіі, у тым ліку іх належную падрыхтоўку да экзамену ў VIII класе¹.

Заданні на экзамене

У экзаменацыйным аркушы будуць заданні як закрытага, так і адкрытага тыпу.

Заданні закрытага тыпу прадугледжваюць выбар вучнем аднаго з прапанаваных адказаў. Сярод заданняў такога тыпу –

- заданні множнага выбару
- заданні тыпу “праўда-няпраўда”
- заданні на падбор.

Заданні адкрытага тыпу прадугледжваюць самастойнае фармуляванне вучнем адказу. Сярод заданняў такога тыпу –

- заданні з пропускам, у якіх у сказ ці кароткі тэкст трэба ўпісаць адно ці некалькі словаў
- заданні кароткага адказу – патрэбны адказ у форме аднаго, двух ці трох поўных сказаў, што дазваляе праверыць уменні аргументавання, фармулявання высноў, тлумачэння, фармулявання пункту гледжання.

Экзаменацыйныя заданні будуць датычыць наступных тэматычных палёў і будуць дыферэнцаваныя паводле геаграфічных уменняў закладзеных у базавай вучэбнай праграме:

- аналіз дадзеных, атрыманых у выніку назірання і рэалізацыі палявых вымярэнняў, а таксама фармуляванне высноў на іх падставе

¹ Настаўнік геаграфіі абавязаны рэалізаваць увесь матэрыял, прадугледжаны базавай праграмай, **перад** экзаменам

- карыстанне планами, картамі, фотаздымкамі, рысункамі, графікамі, дыяграмамі, статыстычнымі звесткамі, тэкставымі крыніцамі (атрыманымі, між іншым, дзякуючы інфармацыйна-камунікатыўным тэхналогіям) з мэтай атрымання, апрацоўкі і прадстаўлення геаграфічнай інфармацыі
- інтэрпрэтацыя розных па змесце картаў
- вызначэнне сувязяў і залежнасці паміж паасобнымі элементамі навакольнага, сацыяльна-эканамічнага і культурнага асяроддзя, фармуляванне сцвярджэння наконт заканамернасцяў, абагульненне
- ацэньванне сацыяльна-культурных і эканамічных з'яў і працэсаў у Польшчы і розных рэгіёнах свету
- задаванне пытанняў, фармуляванне гіпотэз і прапанаванне рашэнняў праблем геаграфічнага асяроддзя
- уменне ўспрымання прасторы і прасторавае ўяўленне
- аналізаванне рацыянальных грамадскіх дзеянняў скіраваных на дбанне пра навакольнае асяроддзе
- аналізаванне магчымасцяў выкарыстання геаграфічных ведаў і ўменняў у штодзённым жыцці.

Прыблізна 50% заданняў датычыць геаграфіі Польшчы, таксама прыблізна 50% заданняў датычыць фізічнай геаграфіі.

АПІСАННЕ ЭКЗАМЕНАЦЫЙНАГА АРКУША

Экзамен васьмікласніка па геаграфіі працягваецца 90 хвілін².

Колькасць заданняў і колькасць балаў, якія можна атрымаць за паасобныя тыпы заданняў, прадстаўленыя ў наступнай табліцы.

Тып задання	Колькасць заданняў	Агульная колькасць балаў	Удзел у сумарным выніку
закрытага тыпу	13–17	прыблізна 17	прыблізна 50%
адкрытага тыпу	7–13	прыблізна 17	прыблізна 50%
РАЗАМ	20–30	34	100%

Заданні датычаць розных тэм, дыферэнцаваныя паводле неабходных уменняў, а таксама ўзроўню складанасці і спосабу адказу. Правяраюцца перадусім складаныя ўменні – аналіз, параўнанне, фармуляванне высноў і абагульненняў. Заданні могуць быць асобныя і аб'яднаныя ў тэматычныя блокі. У заданнях – спасылкі на разнастайную тэматыку і крыніцы, у тым ліку тэксты, картаграфічныя матэрыялы, фотаздымкі, статыстычныя звесткі.

² Час экзамену можа быць павялічаны для вучняў з адмысловымі адукацыйнымі патрэбамі, у тым ліку для асоб з інваліднасцю, а таксама для іншаземцаў. Падрабязная інфармацыя размешчана ў *Паведамленні дырэктара Цэнтральнай экзаменацыйнай камісіі адносна дакладных спосабаў адаптавання ўмоў і формаў правядзення экзамену васьмікласніка ў дадзеным навучальным годзе.*

У экзаменацыйным аркушы будуць тэматычныя блокі заданняў ці асобныя заданні. Блок заданняў можа складацца з двух-чатырох заданняў, аб'яднаных агульным кантэкстам – напрыклад, матэрыялам з адной крыніцы. Блок заданняў можа складацца з заданняў закрытага і адкрытага тыпаў.

Прынцыпы ацэньвання

Заданні закрытага тыпу

Заданні закрытага тыпу ацэньваюцца зыходзячы з максімальнай колькасці балаў, што можна атрымаць за рашэнне дадзенага задання – у адпаведнасці з наступнымі прынцыпамі:

1 бал – правільны адказ.

0 балаў – няпоўны ці няправільны адказ альбо адсутнасць адказу.

АЛЬБО

2 балы – поўнасцю правільны адказ.

1 бал – часткова правільны адказ ці няпоўны адказ.

0 балаў – няправільны адказ альбо адсутнасць адказу.

Заданні адкрытага тыпу

За рашэнне задання адкрытага тыпу можна атрымаць ад 0 да 2 балаў. Схема ацэньвання апрацаваная асобна для кожнага задання. За кожнае правільнае рашэнне, якое адрозніваецца ад апісанага ў прынцыпах ацэньвання, можна даць максімальную колькасць балаў – пры ўмове, што гэтае рашэнне слухнае па сваёй сутнасці, адпавядае ўмове і зместу задання.

МАТЭРЫЯЛЫ І ДАПАМОЖНЫЯ ПРЫБОРЫ НА ЭКЗАМЕНЕ ПА ГЕАГРАФІІ

Дапаможныя прыборы, якімі можна карыстацца вучням на экзамене васьмікласніка па геаграфіі:

- лінейка
- просты калькулятар.

Падрабязная інфармацыя наконт матэрыялаў і дапаможных прыбораў, якімі можна вучням карыстацца на экзамене васьмікласніка (з улікам асоб, якія карыстаюцца з дастасаваных умоў правядзення экзамену) будзе пададзена ў паведамленні дырэктара Цэнтральнай экзаменацыйнай камісіі.

2.

Прыклады заданняў з рашэннямі

У *Даведніку* для кожнага задання пададзеныя:

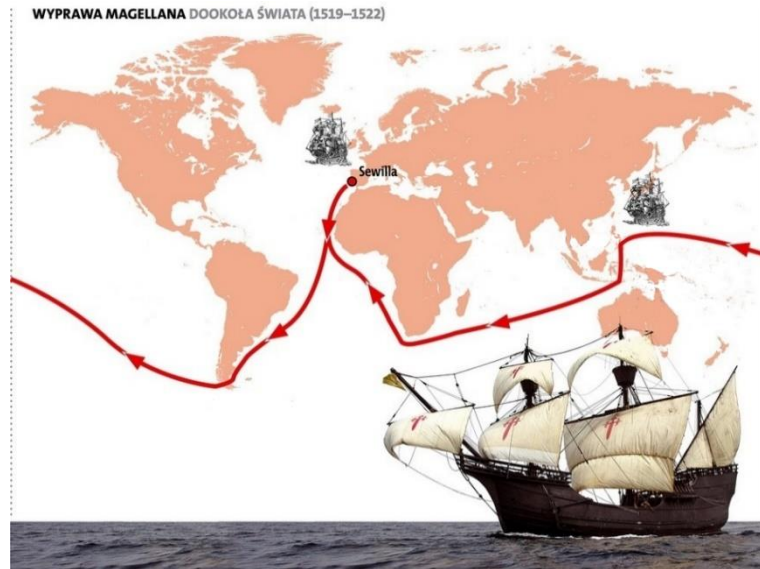
- колькасць балаў, якую можна атрымаць за рашэнне (азначана пасля нумару задання)
- найважнейшыя агульныя і адмысловыя патрабаванні, што правяраюцца ў дадзеным заданні
- прынцыпы ацэньвання рашэнняў заданняў
- правільнае рашэнне кожнага задання закрытага тыпу, а таксама прыклады рашэнняў кожнага задання адкрытага тыпу.

ПАДАРОЖНІЧАЕМ ПА ПОЛЬШЧЫ І СВЕЦЕ

Заданне 1. (0–1)

На карце нумар 1 паказаны маршрут падарожжа Фердынанда Магелана (1519–1522), а на карце нумар 2. – маршрут Рэйсу Незалежнасці (2018–2019).

1.



На падставе: www.wf1.xcdn.pl

2.



На падставе: www.leba.eu

Скончы сказ. Выберы адпаведны варыянт з прапанаваных.

Маршруты абодвух рэйсаў праходзілі праз

- A. Арктыку і Атлантыку.
- B. Панамскі і Суэцкі каналы.
- C. Атлантычны, Ціхі і Індыйскі акіяны.
- D. Гібралтарскі і Магеланаў пралівы.

Агульнае патрабаванне

II. Уменні і практычнае выкарыстанне ведаў.

2. Карыстанне [...] картамі [...] з мэтай атрымання, апрацоўкі і прадстаўлення геаграфічнай інфармацыі.

Адмысловыя патрабаванні

III. Мацерыкі і акіяны на Зямлі: размяшчэнне мацерыкоў і акіянаў, першыя геаграфічныя падарожжы. Вучань:

- 2) пералічвае назвы кантынентаў і акіянаў і паказвае іх размяшчэнне на [...] карце свету [...];
- 3) паказвае на карце [...] марскія вадаёмы на шляху першых геаграфічных падарожжаў.

VII. Геаграфія Еўропы: размяшчэнне і межы кантыненту, [...] галоўныя рысы прыроды Еўропы [...] Вучань:

- 1) характарызуе [...] ход [...] берагавой лініі Еўропы.

XIV. Выбраныя праблемы і геаграфічныя рэгіёны Азіі: [...] Блізкі Усход [...]. Вучань:

- 9) характарызуе блізкаўсходні рэгіён [...].

Прынцыпы ацэньвання

1 бал – правільны адказ.

0 балаў – няправільны адказ альбо адсутнасць адказу.

Рашэнне

С

Заданне 2. (0–1)

На выявах адлюстраваныя выбраныя культурныя аб'екты, размешчаныя ў Еўропе.

1.



2.



3.



4.



На падставе: national-geographic.pl, reisroutes.be, metro.co.uk, historia.org.pl

Скончы сказ. Выберы адпаведны з пададзеных варыянтаў адказу.

Адным з аб'ектаў старажытнай міжземнаморскай культуры з'яўляецца будынак, прадстаўлены на фотаздымку з нумарам

A. 1. B. 2. C. 3. D. 4.

Агульнае патрабаванне

II. Уменні і практычнае выкарыстанне ведаў.

2. Карыстанне [...] фотаздымкамі [...] з мэтай атрымання, апрацоўкі і прадстаўлення геаграфічнай інфармацыі.

Адмысловае патрабаванне

VII. Геаграфія Еўропы [...]. Вучань:

13) паказвае сувязь паміж развіццём турызму ў Паўднёвай Еўропе і [...] міжземнаморскай культурнаю спадчынаю.

Прынцыпы ацэньвання

1 бал – правільны адказ.

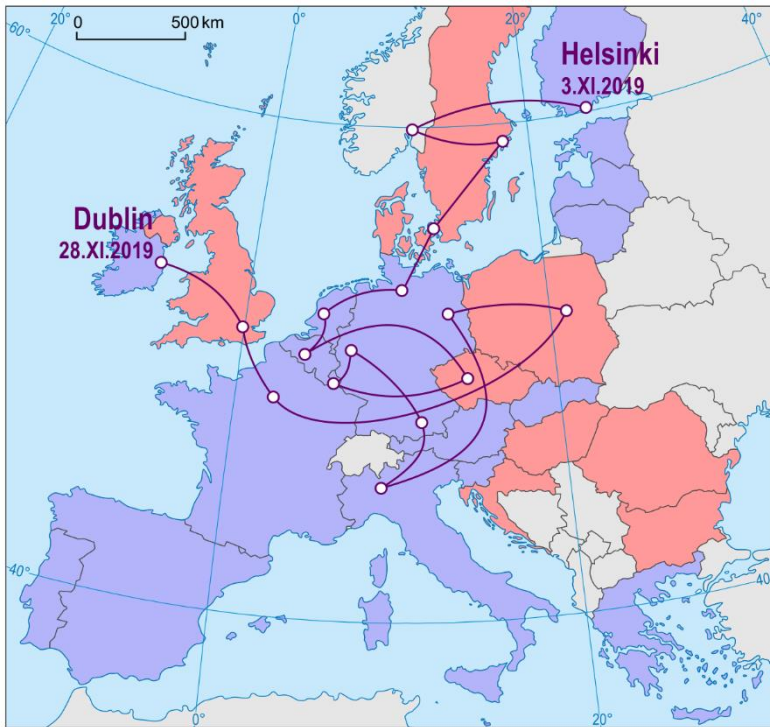
0 балаў – няправільны адказ альбо адсутнасць адказу.

Рашэнне

B

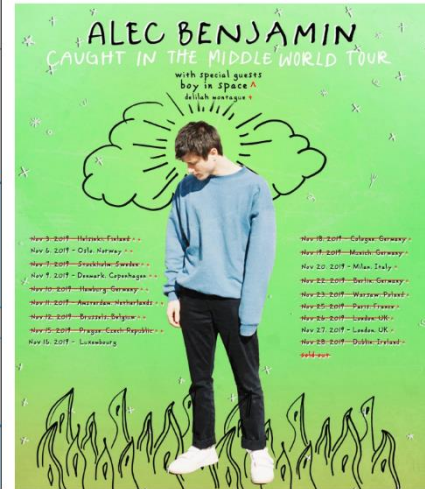
Заданне 3.

На карце пазначана еўрапейская частка канцэртнага турнэ Алека Бэнджамена ў лістападзе 2019 года, падчас якога ён наведаў 14 краін.



Краіны – члены Еўрапейскага Саюза ў 2019 годзе

- краіны еўразоны
- краіны па-за еўразонаю



На падставе: www.alecbenjamin.com

Заданне 3.1. (0–1)

Запоўні табліцу. Запішы ў адпаведных месцах назвы краін, у якіх адбыліся канцэрты Алека Бэнджамена ў лістападзе 2019 года.

Апісанне краіны, у якім выступіў Алек Бэнджамен	Назва краіны
Адзіная краіна ў турнэ, у якой Алек Бэнджамен не выступіў у сталіцы.	
Краіна, дзе артыст не выступаў, але праз якую двойчы праехаў.	
Краіна, якая ў 2019 годзе не была членам Еўрапейскага Саюза, але ў якой выступіў Алек Бэнджамен.	

Агульныя патрабаванні

II. Уменні і практычнае выкарыстанне ведаў.

2. Карыстанне [...] картамі [...] з мэтай атрымання, апрацоўкі і прадстаўлення геаграфічнай інфармацыі.
3. Інтэрпрэтацыя карт з розным зместам.

Адмысловае патрабаванне

VII. Географія Еўропы. Вучань:

- 2) прадстаўляе палітычны падзел Еўропы і ролю Еўрапейскага Саюза ў грамадскіх і эканамічных зменах на кантынэнце.

Прынцыпы ацэньвання

1 бал – правільна названыя тры краіны

0 балаў – адказ няправільны, няпоўны альбо адсутнасць адказу.

Рашэнне

Апісанне краіны, у якой выступіў Алек Бэнджамен	Назва краіны
Адзіная краіна ў турнэ, у якой Алек Бэнджамен не выступіў у сталіцы.	<i>Італія</i>
Краіна, дзе артыст не выступаў, але праз якую двойчы праехаў.	<i>Аўстрыя</i>
Краіна, якая ў 2019 годзе не была членам Еўрапейскага Саюза, але ў якой выступіў Алек Бэнджамен.	<i>Нарвегія</i>

Заданне 3.2. (0–1)

Вычытай з карты і запішы, колькі афіцыйных валют знаходзіцца ў абарачэнні ў краінах, у якіх адбыліся канцэрты артыста.

Адказ:

Агульныя патрабаванні

II. Уменні і практычнае выкарыстанне ведаў.

2. Карыстанне [...] картамі [...] з мэтай атрымання, апрацоўкі і прадстаўлення геаграфічнай інфармацыі.
3. Інтэрпрэтацыя карт з розным зместам.

Адмысловае патрабаванне

VII. Геаграфія Еўропы. Вучань:

- 2) прадстаўляе палітычны падзел Еўропы і ролю Еўрапейскага Саюза ў грамадскіх і эканамічных зменах на кантыненте.

Прынцыпы ацэньвання

1 бал – правільны адказ.

0 балаў – няправільны адказ альбо адсутнасць адказу.

Рашэнне

7

Заданне 3.3. (0–1)

25 лістапада ў Парыжы працягласць дня склала 8 гадзін 48 хвілін, а наступны дзень у Лондане быў карацейшы на 23 хвіліны. Гэтую розніцу заўважыў журналіст, што ехаў следам за артыстам.

Адзнач два сказы, у якіх тлумачыцца змена даўжыні дня, якую заўважыў журналіст.

- A. Парыж і Лондан знаходзяцца на розных мерыдыянах.
- B. У Паўночным паўшар'і ў лістападзе кожны наступны дзень карацейшы за папярэдні.
- C. Лондан размешчаны больш на захад у параўнанні з Парыжам.
- D. У Лондане іншы афіцыйны час, чым у Парыжы.
- E. У Еўропе ў лістападзе чым далей на поўнач, тым ночы даўжэйшыя.

Агульныя патрабаванні

I. Геаграфічныя веды.

7. Апісанне заканамернасці адносна прасторавай дыферэнцыяцыі ўмоў навакольнага асяроддзя [...].

II. Уменні і практычнае выкарыстанне ведаў.

4. Апісанне сувязяў і залежнасці паміж асобнымі элементамі навакольнага асяроддзя [...].

Адмысловае патрабаванне

V. Рухі Зямлі [...] Вучань:

3) тлумачыць сувязь паміж абарачэннем Зямлі, відочным рухам Сонца па небе і яго верхняй кульмінацыяй, існаваннем дня і ночы [...], часавымі паясамі.

Прынцыпы ацэньвання

1 бал – правільна пазначаныя два сказы.

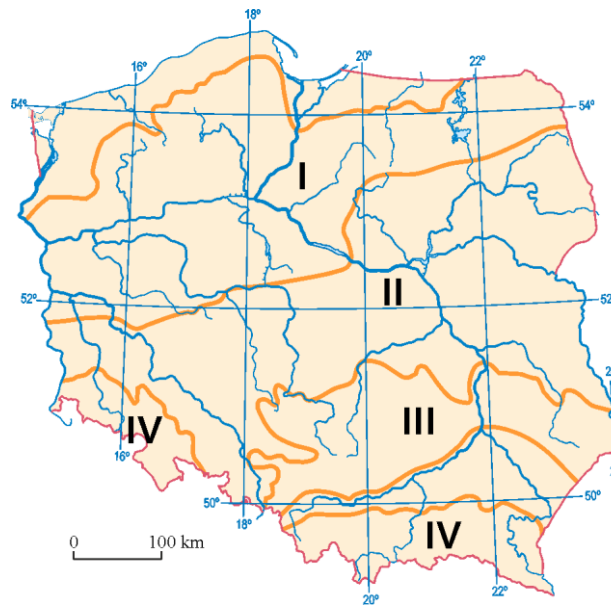
0 балаў – адказ няправільны, няпоўны альбо адсутнасць адказу.

Рашэнне

BE

Заданне 4. (0–1)

На карце паказаны падзел Польшчы на геамарфалагічныя вобласці паводле тыпу рэльефу, выбраныя ландшафтныя паясы пазначаныя лічбамі I–IV.



На фотаздымках адлюстраваныя адметныя формы, якія можна ўбачыць у нацыянальных парках, размешчаных у адным ландшафтным поясе.



лёсавы яр



карставая даліна



курумнік

На падставе: www.polskiekrajobrazy.pl, static.epodreczniki.pl

Скончы сказ. Выберы адказ А альбо В і яго абгрунтаванне – 1, 2, 3 ці 4.

Прадстаўленыя на фотаздымках формы сустракаюцца ў нацыянальных парках, размешчаных у адным ландшафтным поясе –

A.	нагорным,	пазначаным на карце лічбаю	1.	I.
			2.	II.
B.	горным,		3.	III.
			4.	IV.

Агульныя патрабаванні

I. Географічныя веды.

2. Знаёмства з выбранымі тыпамі ландшафту Польшчы [...], іх галоўнымі рысамі і складнікамі.

II. Уменні і практычнае выкарыстанне ведаў.

2. Карыстанне [...] фотаздымкамі з мэтай атрымання, апрацоўкі і прадстаўлення географічнай інфармацыі.

Адмысловае патрабаванне

II. Ландшафты Польшчы: [...] нагорны (Кракаўска-Чанстахоўскае ўзвышша) [...], вучань:

- 2) прадстаўляе галоўныя рысы ландшафту Польшчы і паказвае іх дыферэнцыяцыю.

Прынцыпы ацэньвання

1 бал – правільны адказ.

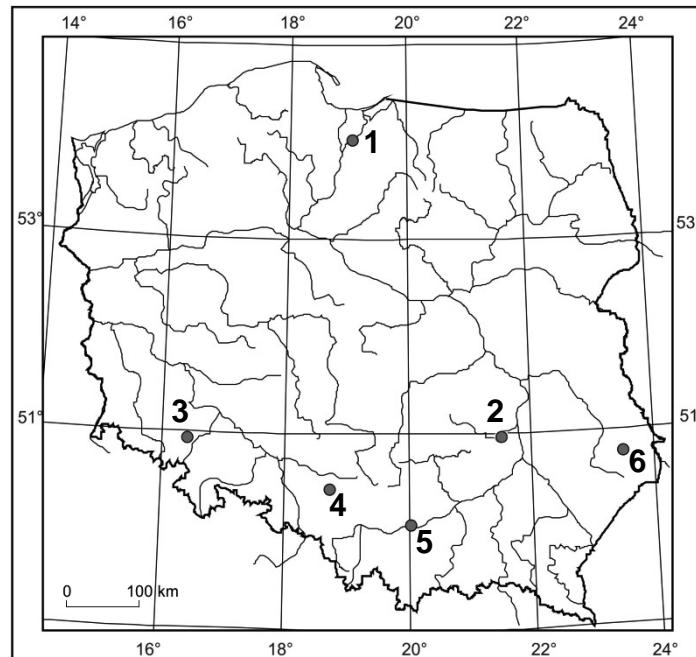
0 балаў – адказ няправільны, няпоўны альбо адсутнасць адказу.

Рашэнне

А3

Заданне 5. (0–2)

На карце Польшчы нумарамі 1 – 6 пазначана размяшчэнне выбраных аб'ектаў, унесеныя у Спіс сусветнай культурнай спадчыны ЮНЭСКА (UNESCO).



Ніжэй падаюцца пазначаныя літарамі А–F назвы аб'ектаў, чыё размяшчэнне адлюстравана на карце.

- A. Стары горад Замасці
- B. Стары горад Кракава
- C. Зачыненая шахта па здабычы свінцовай руды, цынку і срэбра ў г. Тарноўске Гуры
- D. Шахты па здабычы паласатага крэменю ў Кшамёнках
- E. Касцёл Міру ў Свідніцы
- F. Крыжацкі замак у Мальбарку

Запоўні табліцу. Побач з географічнымі каардынатамі запішы нумар, якім пазначаны аб'ект на карце, а таксама літару, што прыпісаная да яго назвы.

Географічныя каардынаты аб'екту	Размяшчэнне аб'екту на карце (запішы нумар)	Назва аб'екту (запішы літару)
50°30'N; 18°50'E		
50°50'N; 16°30'E		
54°00'N; 19°00'E		

Агульнае патрабаванне

I. Географічныя веды.

3. Знаёмства з галоўнымі рысамі географічнага асяроддзя Польшчы [...].

Адмысловыя патрабаванні

II. Ландшафты Польшчы [...]. Вучань:

б) апісвае найважнейшыя аб'екты культурнай спадчыны [...] Польшчы і паказвае іх на карце.

VI. Географічныя каардынаты [...]. Вучань:

2) На падставе пададзеных географічных каардынат паказвае месцазнаходжанне пунктаў [...] на картах з розным маштабам.

X. Грамадства і эканоміка Польшчы на фоне Еўропы: турыстычная прывабнасць Польшчы. Вучань:

15) на падставе прыкладаў характарызуе турыстычную вартасць Польшчы і выбраныя аб'екты са Спісу сусветнай культурнай і прыроднай спадчыны чалавецтва, што знаходзяцца ў Польшчы [...].

Прынцыпы ацэньвання

2 балы – правільнае запаўненне трох шэрагаў табліцы.

1 бал – правільнае запаўненне двух шэрагаў табліцы.

0 балаў – няпоўны ці няправільны адказ альбо адсутнасць адказу.

Рашэнне

Географічныя каардынаты аб'екту	Размяшчэнне аб'екту на карце	Назва аб'екту
50°30'N; 18°50'E	4	C
50°50'N; 16°30'E	3	E
54°00'N; 19°00'E	1	F

Агульнае патрабаванне

II. Уменні і практычнае выкарыстанне ведаў.

2. Карыстанне планами [...] з мэтай атрымання, апрацоўкі і прадстаўлення геаграфічнай інфармацыі.

Адмысловыя патрабаванні

I. Карта [...]. Вучань:

1) выкарыстоўвае легенду карты з мэтай атрымання інфармацыі і шкалу карты з мэтай вылічэння адлегласці паміж выбранымі аб'ектамі.

VIII. Суседзі Польшчы. Вучань:

2) пракладае экскурсійны маршрут па Літве і Беларусі, які ўключае выбраныя аб'екты прыроднага і культурнага асяроддзя.

Прынцыпы ацэньвання

1 бал – правільны адказ.

0 балаў – няправільны адказ альбо адсутнасць адказу.

Рашэнне

4200 м

Заданне 6.2. (0–2)

Запоўні табліцу. Запішы назвы аб'ектаў напрыканцы двух першых этапаў экскурсіі. Апішы трэці этап экскурсіі, уключаючы напрамак і два аб'екты на шляху экскурсіі.

Этап	Апісанне этапу экскурсіі	Аб'ект у канцы этапа
1.	Ад чыгуначнага вакзала ідзем на паўночны ўсход у кірунку сакральнага аб'екта – уваходу на тэрыторыю Старога горада.
2.	Ідзем на поўнач, паўз касцёл св. Тэрэзы і царкву св. Тройцы, потым паварочваем на паўночны ўсход у боку даліны Вілейкі. Ідучы далінаю на поўнач, даходзім да касцёла св. Ганны, потым паварочваем на захад і, абмінаючы Замкавую гару з паўднёвага боку, даходзім да важнага сакральнага аб'екта.
3.	Касцёл св. Пятра і Паўла

Агульнае патрабаванне

II. Уменні і практычнае выкарыстанне ведаў.

2. Карыстанне планамі [...] з мэтай атрымання, апрацоўкі і прадстаўлення геаграфічнай інфармацыі.

Адмысловае патрабаванне

VIII. Суседзі Польшчы. Вучань:

- 2) пракладае экскурсійны маршрут па Літве і Беларусі, які ўключае выбраныя аб'екты прыроднага і культурнага асяроддзя.

Прынцыпы ацэньвання

2 балы – правільнае запаўненне трох шэрагаў табліцы.

1 бал – правільнае запаўненне двух шэрагаў табліцы.

0 балаў – няпоўны ці няправільны адказ альбо адсутнасць адказу.

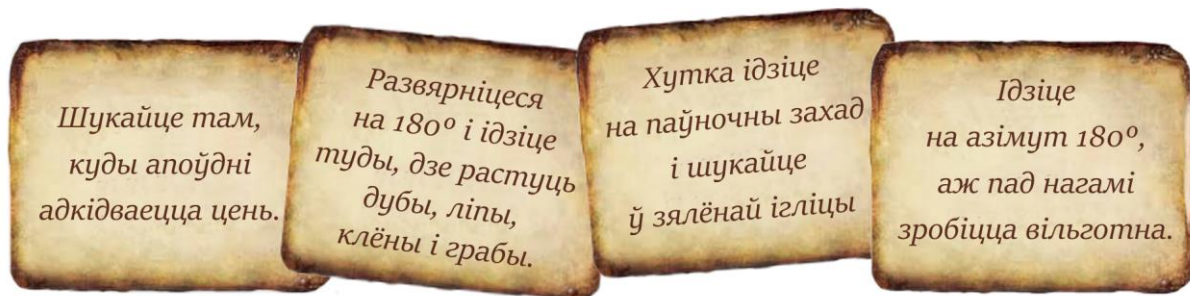
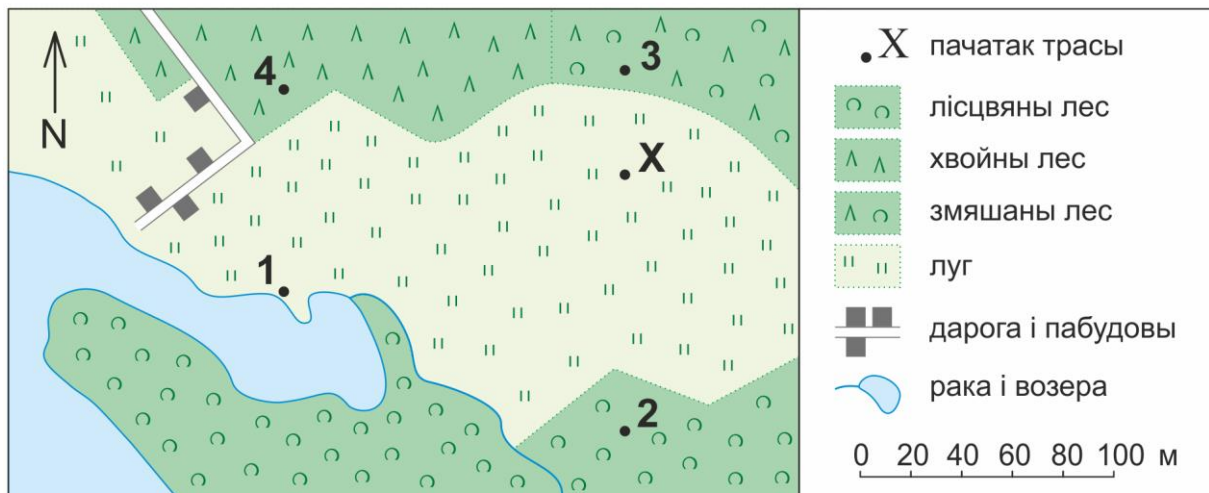
Прыклад рашэння

Этап	Апісанне этапу экскурсіі	Аб'ект у канцы этапа
1.	Ад чыгуначнага вакзала ідзем на паўночны ўсход у кірунку сакральнага аб'екта – уваходу на тэрыторыю Старога горада.	<i>Вострая брама (Ostra Brama)</i>
2.	Ідзем на поўнач, паўз касцёл св. Тэрэзы і царкву св. Тройцы, потым паварочваем на паўночны ўсход у боку даліны Вілейкі. Ідучы далінаю на поўнач, даходзім да касцёла св. Ганны, потым паварочваем на захад і, абмінаючы Замкавую гару з паўднёвага боку, даходзім да важнага сакральнага аб'екта.	<i>Кафедральны сабор св. Станіслава (катэдра)</i>
3.	<i>Ідзем на паўночны ўсход берагам Віліі (вуліца Касцюшкі). Мінаем Замкавую гару, вусце Вілейкі, Трохкрыжовую гару, стадыён, круглае скрыжаванне.</i>	касцёл св. Пятра і Паўла

Заданне 7. (0–1)

Гарцары арганізавалі для групы зухаў палявыя заняткі, каб праверыць уменне карыстацца кампасам. Зухі не атрымалі карты, а заняткі палягалі на тым, каб прайсці маршрут паводле запісаных на картках і схаваных у некалькіх месцах інструкцый.

Ніжэй прадстаўлена карта абшару, на якім адбываліся палявыя заняткі, а таксама карткі з інструкцыямі, пададзеныя ў тым парадку, у якім іх знаходзілі зухі. У месцы, пазначаным на карце літараю X, зухі атрымалі кампас і першую картку з інфармацыяй. Наступныя інструкцыі былі схаваныя ў трох месцах сярод тых, што пазначаныя на карце лічбамі 1–4.



На падставе: mapy.geoportal.gov.pl

У якім парадку зухі праходзілі маршрут? Выберы адказ з пададзеных варыянтаў.

- A. X, 3, 2, 4, 1.
- B. X, 2, 1, 4, 3.
- C. X, 3, 1, 2, 4.
- D. X, 2, 3, 1, 4.

Агульнае патрабаванне

II. Уменні і практычнае выкарыстанне ведаў.

2. Карыстанне [...] картамі [...] з мэтай атрымання, апрацоўкі і прадстаўлення геаграфічнай інфармацыі.

Адмысловае патрабаванне

I. Карта Польшчы: агульнагеаграфічная карта [...] (друкаваная і лічбавая), маштаб карты, азначэнні на карце, змест карты. Вучань:

1) выкарыстоўвае легенду карты, каб счытаць інфармацыю [...].

Прынцыпы ацэньвання

1 бал – правільны адказ.

0 балаў – няправільны адказ альбо адсутнасць адказу.

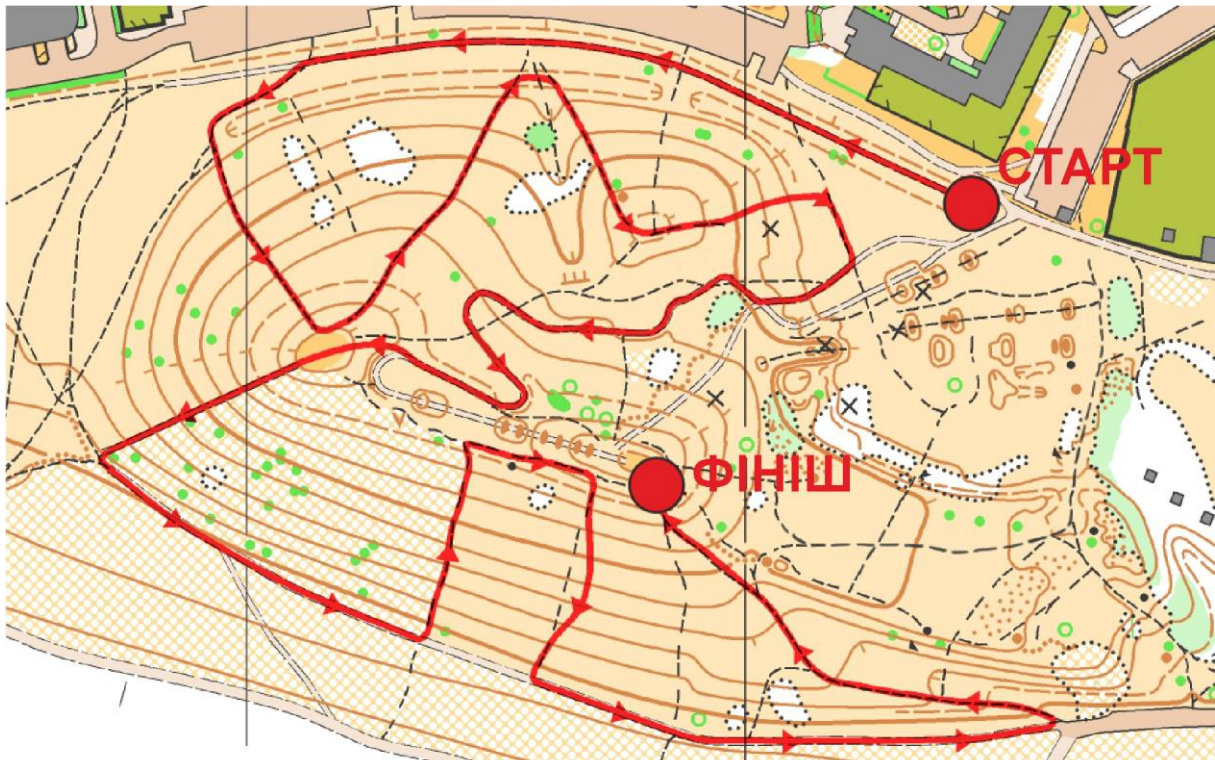
Рашэнне

A

Заданне 8. (0–1)

На карце паказана адно з узвышшаў на тэрыторыі Варшавы. Прадстаўлены на тапаграфічнай карце гарызантальны малюнак сячэння рэльефу дапоўнены лініямі зніжэнняў, вартасці ўзроўняў не апісаныя.

На карце чырвонай рысаю і стрэлкамі пазначаны маршрут бегу па схілах узвышша. Этапы трасы пракладзеныя напераменку – уверх і ўніз. .



На падставе: www.biegigorskie.pl

Прааналізуй маршрут бегу і прачытай з карты, на колькіх адрэзках маршрут вядзе ўніз. Адказ запішы ў вызначаным месцы.

Адказ:

Агульныя патрабаванні

II. Уменні і практычнае выкарыстанне ведаў.

2. Карыстанне [...] картаю [...] з мэтай атрымання, апрацоўкі і прадстаўлення географічнай інфармацыі.
3. Інтэрпрэтацыя карт з розным зместам.

Адмысловыя патрабаванні

I. Карта Польшчы: турыстычная карта [...] (друкаваная і лічбавая), маштаб карты, азначэнні на карце, змест карты. Вучань:

1) выкарыстоўвае легенду карты для атрымання інфармацыі [...];

4) чытае змест карты [...], суадносячы яго з элементамі геаграфічнага асяроддзя, якія можна назіраць на мясцовасці.

Прынцыпы ацэньвання

1 бал – правільны адказ.

0 балаў – няправільны адказ альбо адсутнасць адказу.

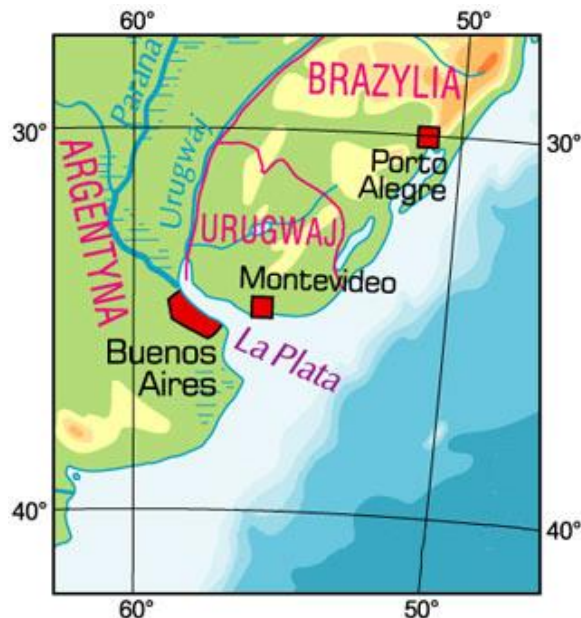
Рашэнне

4

РУХІ ЗЯМЛІ. ГЕАГРАФІЧНЫЯ КААРДЫНАТЫ

Заданне 9.

На карце – выява часткі Паўднёвай Амерыкі.



На падставе: www.wiking.edu.pl

Заданне 9.1. (0–1)

Дапоўні ніжэйпададзеныя сказы так, каб у іх была праўдзівая інфармацыя. Пазнач адзін з пары прапанаваных у дужках варыянтаў.

Найдалей высунуты на (ўсход / захад) пункт тэрыторыі Уругвая знаходзіцца на географічнай даўгаце 53°W. Працягласць па паралелі Уругвая – (5° / 9°).

Агульнае патрабаванне

II. Уменні і практычнае выкарыстанне ведаў.

2. Карыстанне [...] картамі [...] з мэтай атрымання, апрацоўкі і прадстаўлення географічнай інфармацыі.

Адмысловае патрабаванне

VI. Географічныя каардынаты: географічная шырата і даўгата; матэматычна-геаграфічнае знаходжанне пунктаў і тэрыторый; працягласць па паралелі і мерыдыяне.

Вучань:

- 2) На падставе пададзеных географічных каардынат паказвае размяшчэнне пунктаў і тэрыторый на картах з розным маштабам.

Прынцыпы ацэньвання

1 бал – правільнае паданне двух адказаў.

0 балаў – няпоўны ці няправільны адказ альбо адсутнасць адказу.

Рашэнне

Найдалей высунуты на (ўсход / захад) пункт тэрыторыі Уругвая знаходзіцца на географічнай даўгаце 53°W. Працягласць па паралелі Уругвая – (5° / 9°).

Заданне 9.2. (0–1)

Скончы сказ. Выберы адказ А альбо В і яго абгрунтаванне – 1, 2 альбо 3.

21 сакавіка вышыня верхняй кульмінацыі Сонца большая

А.	ў Порту Алегры, чым у Буэнас- Айрэсе,	бо	1.	Порту Алегры знаходзіцца бліжэй да экватара.
			2.	Буэнас-Айрэс ляжыць на захад ад Порту Алегры.
В.	ў Буэнас-Айрэсе, чым у Порту Алегры,		3.	геаграфічная шырата Буэнас-Айрэсу меншая за шырату Порту Алегры.

Агульнае патрабаванне

II. Уменні і практычнае выкарыстанне ведаў.

2. Карыстанне [...] картамі [...] з мэтай атрымання, апрацоўкі і прадстаўлення геаграфічнай інфармацыі.

Адмысловае патрабаванне

V. Рухі Зямлі [...]. Вучань:

- 5) прадстаўляе змены ў асвятленні Зямлі ў першыя дні астранамічных пор года.

Прынцыпы ацэньвання

1 бал – правільны адказ.

0 балаў – адказ няправільны, няпоўны альбо адсутнасць адказу.

Рашэнне

A1

Заданне 10. (0–1)

На выявах паказаная даўжыня ценю дрэва ў Паўночным паўшар’і ў выбраныя дні года, падчас верхняй кульмінацыі Сонца.



Сфармулюй залежнасць даўжыні ценю ад вышыні Сонца падчас верхняй кульмінацыі.

.....

.....

Агульныя патрабаванні

I. Геаграфічныя веды.

7. Апісанне заканамернасці ў галіне прасторавай дыферэнцыяцыі ўмоў навакольнага асяроддзя [...].

II. Уменні і практычнае выкарыстанне ведаў.

4. Вызначэнне сувязі і залежнасці паміж паасобнымі элементамі навакольнага асяроддзя [...].

Адмысловае патрабаванне

V. Рухі Зямлі [...]. Вучань:

5) прадстаўляе змены ў асвятленні Зямлі ў першыя дні астранамічных пор года.

Прынцыпы ацэньвання

1 бал – правільны адказ.

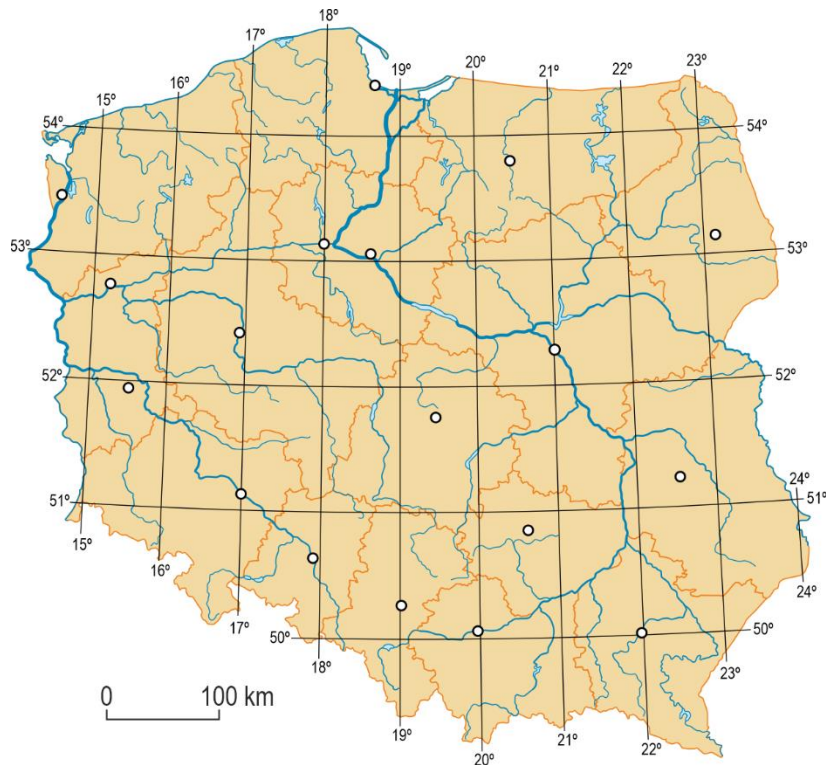
0 балаў – няправільны адказ альбо адсутнасць адказу.

Прыклад рашэння

Чым вышэй над гарызонтам знаходзіцца Сонца падчас верхняй кульмінацыі, тым карацейшы цень.

Заданне 11. (0–1)

На карце пазначана месцазнаходжанне ваяводскіх гарадоў.



Запоўні табліцу. На падставе карты назаві гарады, чые апісанні занесеныя ў табліцу.

Апісанне горада	Назва горада
Ваяводскі горад, у якім верхняя кульмінацыя Сонца адбываецца на 16 хвілін раней, чым ва Уроцлаве.	
Ваяводскі горад, у якім улетку дзень найдаўжэйшы.	

Агульныя патрабаванні

I. Геаграфічныя веды.

3. Знаёмства з галоўнымі рысамі географічнага асяроддзя Польшчы [...].

II. Уменні і практычнае выкарыстанне ведаў.

2. Карыстанне [...] картамі [...] з мэтай [...] прадстаўлення географічнай інфармацыі.

Адмысловыя патрабаванні

IX. Прыроднае асяроддзе Польшчы на фоне Еўропы [...] Вучань:

4) называе ваяводствы і іх сталіцы, а таксама паказвае іх на карце.

V. Рухі Зямлі [...]. Вучань:

3) тлумачыць сувязь паміж абарачэннем, відочным рухам на небе і верхняй кульмінацыяй Сонца [...];

5) прадстаўляе змены ў асвятленні Зямлі ў першыя дні астранамічных пор года.

Прынцыпы ацэньвання

2 балы – два правільныя адказы.

1 бал – адзін правільны адказ.

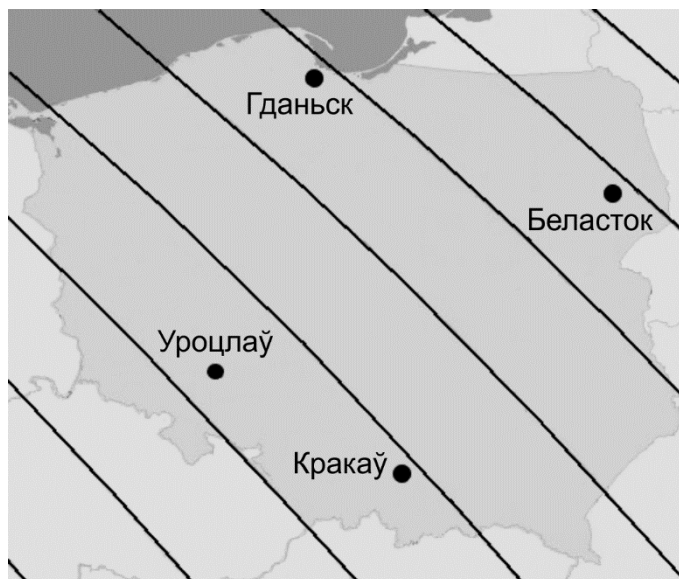
0 балаў – няправільны адказ альбо адсутнасць адказу.

Рашэнне

Апісанне горада	Назва горада
Ваяводскі горад, у якім верхняя кульмінацыя Сонца адбываецца на 16 хвілін раней, чым ва Уроцлаве.	<i>Варшава</i>
Ваяводскі горад, у якім улетку дзень найдаўжэйшы.	<i>Гданьск</i>

Заданне 12. (0–1)

У Паморскай абсерваторыі па назіранні за бурамі была апрацаваная карта, на якой адлюстраваныя лініі адначасовага ўзыходу Сонца 17 чэрвеня 2017 года.



На падставе: www.burzelniska.pl

На падставе карты пакажы адпаведную паслядоўнасць узыходу Сонца ў пазначаных на карце гарадах. Выберы адпаведны з пададзеных варыянтаў адказу.

- A. Гданьск, Беласток, Уроцлаў, Кракаў.
- B. Беласток, Гданьск, Кракаў, Уроцлаў.
- C. Беласток, Кракаў, Гданьск, Уроцлаў.
- D. Уроцлаў, Кракаў, Гданьск, Беласток.

Агульнае патрабаванне

II. Уменні і практычнае выкарыстанне ведаў.

2. Карыстанне [...] картамі [...] з мэтай атрымання, апрацоўкі і прадстаўлення геаграфічнай інфармацыі.

Адмысловыя патрабаванні

V. Рухі Зямлі: Зямля ў Сонечнай сістэме; абарачэнне і рух па арбіце; наступствы рухаў Зямлі. Вучань:

- 2) [...] вызначае [...] напрамак (*абарачэння*), час трывання, месца ўзыходу і заходу Сонца і сонечнага поўдня;
- 3) тлумачыць сувязь паміж рухам па арбіце, відочным рухам па небе і верхняй кульмінацыяй Сонца, існаваннем дня і ночы [...].

Прынцыпы ацэньвання

1 бал – правільны адказ.

0 балаў – няправільны адказ альбо адсутнасць адказу.

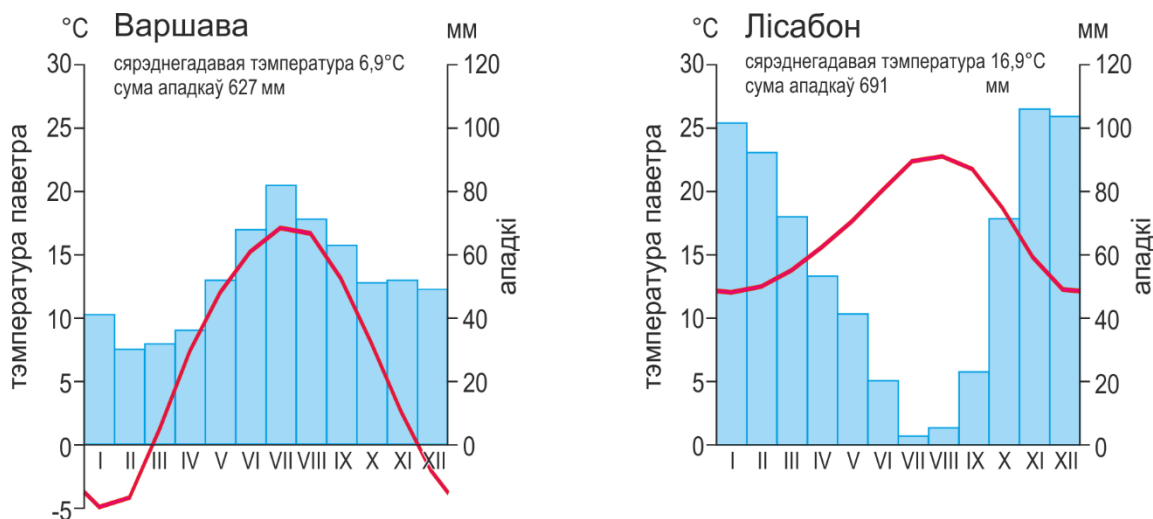
Рашэнне

B

ПОЛЬШЧА НА ФОНЕ ЕЎРОПЫ

Заданне 13. (0–1)

Ніжэй прадстаўленыя кліматаграмы Варшавы і Лісабона.



На падставе: de.climate-data.org

Скончы наступныя сказы так, каб у іх было правільнае параўнанне клімату Варшавы і Лісабона. Выберы і зазнач адзін з кожнай пары прадстаўленых у дужках варыянтаў.

Большай дыферэнцыяцыяй сярэднемесячнай тэмпературы характарызуецца клімат (Варшавы / Лісабона). Месячная сума атмасферных ападкаў з мая па верасень (ніжэйшая / вышэйшая) у Варшаве, чым у Лісабоне.

Агульнае патрабаванне

II. Уменні і практычнае выкарыстанне ведаў.

2. Карыстанне [...] графікамі [...] з мэтай атрымання, апрацоўкі і прадстаўлення геаграфічнай інфармацыі.

Адмысловыя патрабаванні

IX. Прыроднае асяроддзе Польшчы на фоне Еўропы: [...] пераходнасць клімату Польшчы. Вучань:

- 6) прадстаўляе галоўныя чыннікі, што ўплываюць на кшталтаванне клімату Польшчы;
- 7) характарызуе складнікі клімату Польшчы.

VII. Географія Еўропы: [...] галоўныя рысы навакольнага асяроддзя Еўропы [...]. Вучань:

- 5) прадстаўляе кліматычную дыферэнцыяцыю Еўропы і чыннікі, якія яе абумоўліваюць.

Прынцыпы ацэньвання

1 бал – правільны адказ.

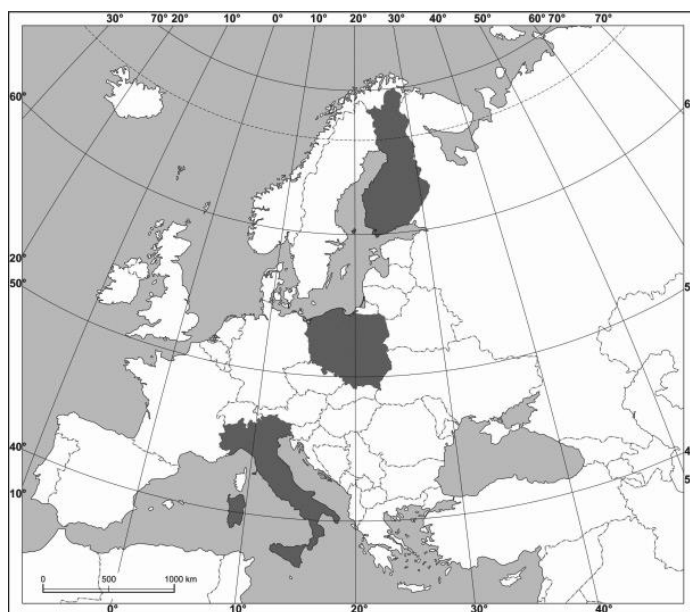
0 балаў – няпоўны ці няправільны адказ альбо адсутнасць адказу.

Рашэнне

Большай дыферэнцыяцыяй сярэднемесячнай тэмпературы характарызуецца клімат (Варшавы / Лісабона). Месячная сума атмасферных ападкаў з мая па верасень (ніжэйшая / вышэйшая) у Варшаве, чым у Лісабоне.

Заданне 14. (0–1)

На карце пазначаныя тры выбраныя краіны, якія падобныя адна да адной з пункту гледжання памераў, але адрозніваюцца колькасцю жыхароў.



Ацані праўдзівасць сцвярджэнняў наконт краін, пазначаных на карце. Выберы літару П, калі сказ праўдзівы, альбо Н – калі ў сказе няпраўда.

Найвышэйшая шчыльнасць насельніцтва – у краіне з высокім узроўнем эканамічнага развіцця і субтрапічным кліматам.	П	Н
Найніжэйшая шчыльнасць насельніцтва – у краіне з вялікаю лясістасцю і ўмерана халодным кліматам.	П	Н

Агульнае патрабаванне

I. Геаграфічныя веды.

б. Вызначэнне ўзаемазалежнасці элементаў навакольнага і сацыяльна-эканамічнага асяроддзя [...].

Адмысловае патрабаванне

VII. Геаграфія Еўропы [...] Вучань:

б) тлумачыць размеркаванне насельніцтва [...] Еўропы.

Прынцыпы ацэньвання

1 бал – правільны адказ.

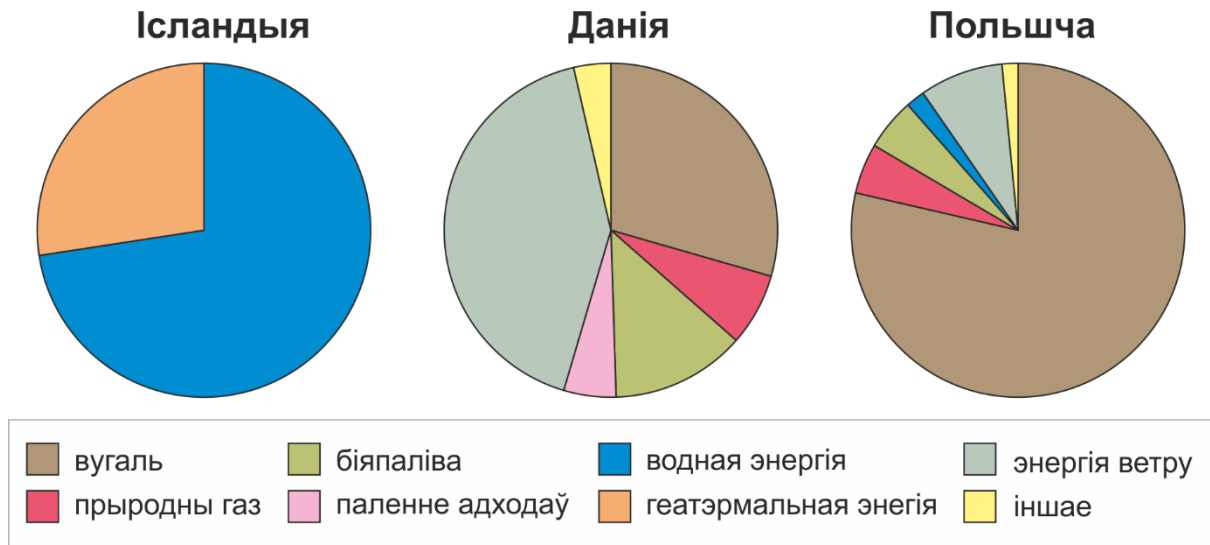
0 балаў – няпоўны ці няправільны адказ альбо адсутнасць адказу.

Рашэнне

ПП

Заданне 15. (0–1)

На дыяграмах - структура вытворчасці электраэнергіі ў трох краінах у 2016 годзе.



На падставе: International Energy Agency, www.iea.org

У табліцы ніжэй пададзеныя апісанні дзвюх з трох краін, для якіх былі зробленыя дыяграмы.

Запоўні табліцу. На падставе графікаў і ўласных ведаў упішы ў табліцу назвы апісаных краін.

Апісанне краіны	Назва краіны
Краіна, у якой на працягу года шмат ветраных дзён. Гэты факт меў уплыў на развіццё галоўнай крыніцы электраэнергіі.	
Краіна з найбольш простаю структураю вытворчасці электраэнергіі. Вялікую частку выпрацаванай энергіі выкарыстоўвае энергаёмістая вытворчасць, напрыклад, металургічныя заводы (алюмініевыя заводы).	

Агульныя патрабаванні

- I. Географічныя ведаў.
 4. Знаёмства з рознымі формамі дзейнасці чалавека ў навакольным асяроддзі, іх абумоўленасцю і наступствамі, а таксама разуменне неабходнасці рацыянальнага выкарыстання прыродных рэсурсаў.
- II. Уменні і практычнае выкарыстанне ведаў.
 2. Карыстанне [...] графікамі [...] з мэтай атрымання, апрацоўкі і прадстаўлення географічнай інфармацыі.

Адмысловае патрабаванне

VII. Геаграфія Еўропы; галоўныя рысы навакольнага асяроддзя Еўропы; прыродныя з'явы на стыках літасферных пліт; дыферэнцыяцыя крыніц энергіі ў еўрапейскіх краінах; сельская гаспадарка. Вучань:

11) паказвае сувязь паміж рысамі навакольнага асяроддзя выбраных краін Еўропы і выкарыстаннем розных крыніц энергіі.

Прынцыпы ацэньвання

1 бал – правільна пададзеныя назвы дзвюх краін.

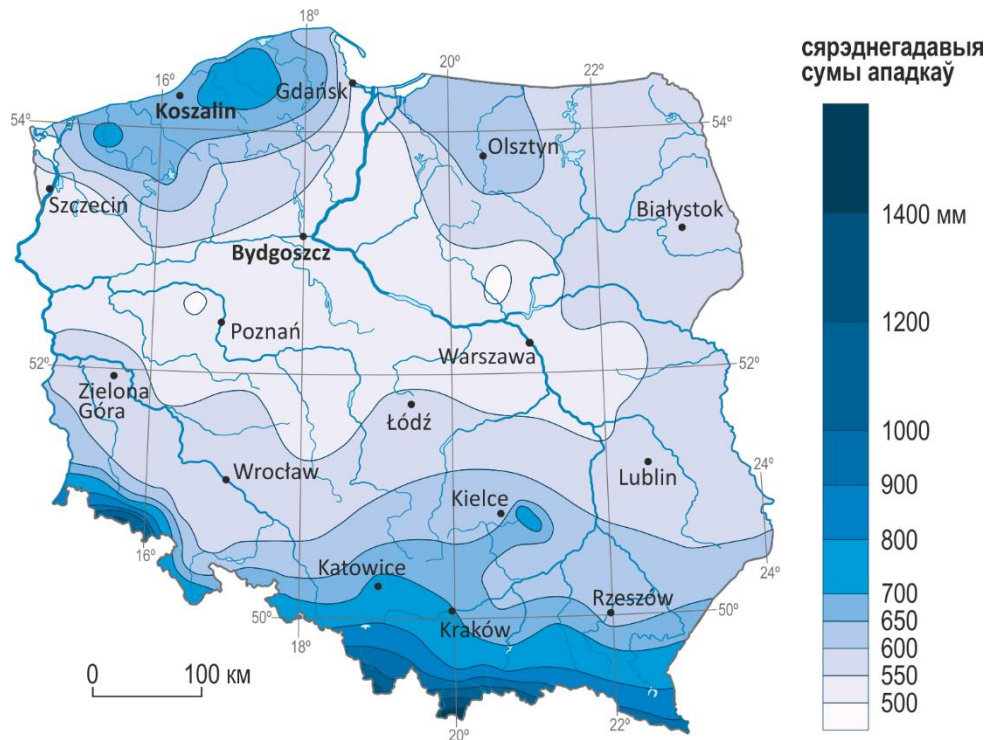
0 балаў – няпоўны ці няправільны адказ альбо адсутнасць адказу.

Рашэнне

Апісанне краіны	Назва краіны
Краіна, у якой на працягу года шмат ветраных дзён. Гэты факт меў уплыў на развіццё галоўнай крыніцы электраэнергіі.	<i>Данія</i>
Краіна з найбольш простаю структураю вытворчасці электраэнергіі. Вялікую частку выпрацаванай энергіі выкарыстоўвае энэргаёмістая вытворчасць, напрыклад, металургічныя заводы (алюмініевыя заводы).	<i>Ісландыя</i>

Заданне 16.

Ніжэй прадстаўлена карта сярэднегадавых сум ападкаў у Польшчы.



На падставе: www.wiking.edu.pl

Заданне 16.1. (0–1)

Сфармулуй заканамернасць адносна залежнасці велічыні гадавой сумы атмасферных ападкаў ад вышыні над узроўнем мора ў Польшчы ўздоўж мерыдыяну 20° на поўдзень ад Кракава.

.....

.....

.....

Агульнае патрабаванне

II. Уменні і практычнае выкарыстанне ведаў.

2. Карыстанне [...] картамі [...] з мэтай атрымання, апрацоўкі і прадстаўлення географічнай інфармацыі.

Адмысловае патрабаванне

IX. Прыроднае асяроддзе Польшчы на фоне Еўропы: географічнае палажэнне Польшчы [...]. Вучань:

- 6) прадстаўляе галоўныя чыннікі, што ўплываюць на кшталтаванне клімату Польшчы.

Прынцыпы ацэньвання

1 бал – правільна сфармуляваная заканамернасць.

0 балаў – няправільны адказ альбо адсутнасць адказу.

Прыклад рашэння

Сума ападкаў павялічваецца ў паўднёвым напрамку разам з павелічэннем вышыні над узроўнем мора.

Заданне 16.2. (0–1)

Скончы сказ. Выберы адказ А альбо В і яго абгрунтаванне – 1, 2 ці 3.

У Кашаліне гадавая сума ападкаў

А.	большая, чым у Быдгашчы,	бо Кашалін	1.	не знаходзіцца на вялікай рацэ, а Быдгашч стаіць на Брдзе і Вісле.
В.	меншая, чым у Быдгашчы,		2.	знаходзіцца бліжэй да мора, а Быдгашч ляжыць у дажджавым ценю ўзвышшаў Паморскага паазер'я.
			3.	знаходзіцца на вялікай адлегласці ад горных абшараў.

Агульнае патрабаванне

II. Уменні і практычнае выкарыстанне ведаў.

2. Карыстанне [...] картамі [...] з мэтай атрымання, апрацоўкі і прадстаўлення геаграфічнай інфармацыі.

Адмысловае патрабаванне

IX. Прыроднае асяроддзе Польшчы на фоне Еўропы: геаграфічнае палажэнне Польшчы; [...] пераходнасць клімату Польшчы; Балтыйскае мора [...]. Вучань:

б) прадстаўляе галоўныя чыннікі, што ўплываюць на кшталтаванне клімату Польшчы.

Прынцыпы ацэньвання

1 бал – правільны адказ.

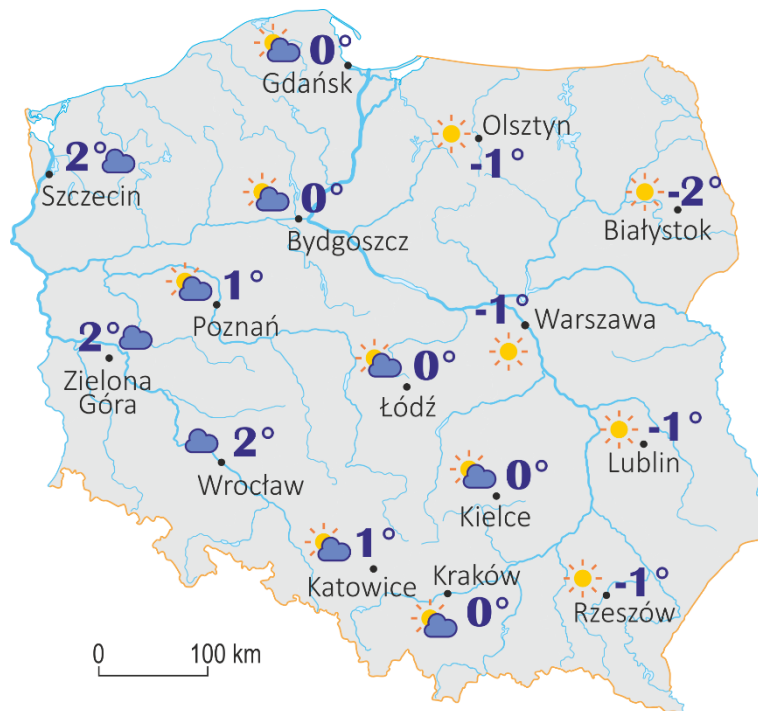
0 балаў – няпоўны ці няправільны адказ альбо адсутнасць адказу.

Рашэнне

A2

Заданне 17. (0–1)

На карце прадстаўлены прагноз надвор'я для Польшчы на адзін са снежаньскіх ранкаў.



На падставе: www.pogoda.onet.pl

Скончы пададзены сказ такім чынам, каб у ім была імаверная прычына прагназаванай дыферэнцыяцыі тэмпературы паветра. Выберы і зазнач адзін з кожнай пары пададзеных у дужках варыянтаў.

Больш высокая тэмпература паветра прагназуецца для (заходняй / усходняй) часткі Польшчы, бо падчас доўгай снежаньскай ночы цеплавое выпраменьванне Зямлі будзе там (вызваляцца / затрымлівацца) з прычыны пахмурнага неба.

Агульныя патрабаванні

I. Геаграфічныя веды.

6. Распазнанне сузалежнасці элементаў навакольнага асяроддзя [...], а таксама сувязяў і залежнасці ў географічным асяроддзі ў мясцовым, рэгіянальным і глабальным маштабе.

II. Уменні і практычнае выкарыстанне ведаў.

1. Правядзенне назіранняў [...], аналізаванне атрыманых дадзеных і фармуляванне на іх падставе высноў.

2. Карыстанне [...] картамі [...] з мэтай атрымання, апрацоўкі і прадстаўлення географічнай інфармацыі.

Адмысловае патрабаванне

IX. Прыроднае асяроддзе Польшчы на фоне Еўропы: [...]; пераходнасць клімату Польшчы [...]. Вучань:

6) прадстаўляе галоўныя чыннікі, што ўплываюць на кшталтаванне клімату Польшчы.

Прынцыпы ацэньвання

1 бал – правільны адказ.

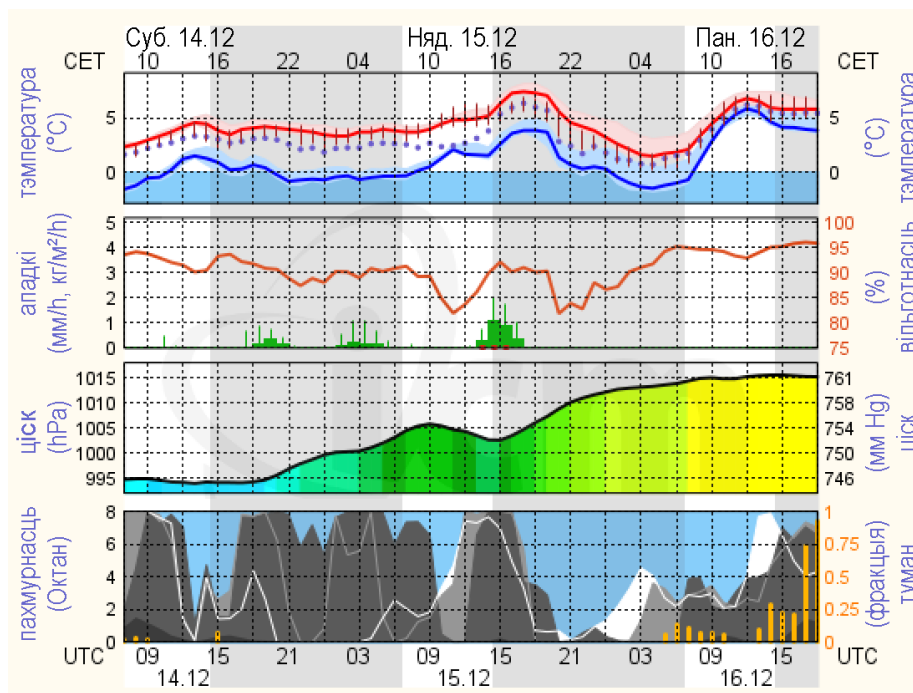
0 балаў – няпоўны ці няправільны адказ альбо адсутнасць адказу.

Рашэнне

Больш высокая тэмпература паветра прагназуецца для (заходняй / усходняй) часткі Польшчы, бо падчас доўгай снежаньскай ночы цёплае выпраменьванне Зямлі будзе там (вызваляцца / затрымлівацца) з прычыны пахмурнага неба.

Заданне 18. (0–2)

На метэаграме паказаны 60-гадзінны прагноз надвор'я для Варшавы з суботы, 14 снежня, да панядзелка, 16 снежня.



На падставе: ICM, Uniwersytet Warszawski

Скончы пададзеныя ніжэй сказы такім чынам, каб у іх апісваўся прадстаўлены на метэаграме прагноз надвор'я. Выберы і зазнач адзін з кожнай пары пададзеных у дужках варыянтаў.

На ноч з нядзелі на панядзелак прагназуюцца (*большыя* / *меншыя*) ваганні тэмпературы паветра, чым на папярэднюю ноч. Найбольш значныя ападкаў ў выглядзе дажджу будуць мець месца ў нядзелю прыблізна а (*10:00* / *16:00*) гадзіне, пасля чаго прадбачыцца (*зніжэнне* / *павышэнне*) атмасфернага ціску і (*змяншэнне* / *павелічэнне*) пахмурнасці.

Агульныя патрабаванні

I. Геаграфічныя веды.

6. Распазнанне сузалежнасці элементаў навакольнага асяроддзя [...], а таксама сувязяў і залежнасці ў географічным асяроддзі ў мясцовым, рэгіянальным і глабальным маштабе.

II. Уменні і практычнае выкарыстанне ведаў.

1. Правядзенне назіранняў [...], аналізаванне атрыманых дадзеных і фармуляванне на іх падставе высноў.
2. Карыстанне [...] графікамі, дыяграмамі [...] тэкставымі крыніцамі [...] з мэтай атрымання, апрацоўкі і прадстаўлення геаграфічнай інфармацыі.

Адмысловае патрабаванне

IX. Прыроднае асяроддзе Польшчы на фоне Еўропы: [...]; пераходнасць клімату Польшчы [...]. Вучань:

- б) Прадстаўляе галоўныя чыннікі, што ўплываюць на кшталтаванне клімату Польшчы.

Прынцыпы ацэньвання

2 балы – правільнае адзначэнне чатырох азначэнняў.

1 бал – правільнае адзначэнне трох азначэнняў.

0 балаў – няпоўны ці няправільны адказ альбо адсутнасць адказу.

Рашэнне

На ноч з нядзелі на панядзелак прагназуюцца (большыя / меншыя) ваганні тэмпературы паветра, чым на папярэднюю ноч. Найбольш значныя ападкі ў выглядзе дажджу будуць мець месца ў нядзелю прыблізна а (10:00 / 16:00) гадзіне, пасля чаго прадбачыцца (зніжэнне / павышэнне) атмасфернага ціску і (змяншэнне / павелічэнне) пахмурнасці.

Заданне 19. (0–1)

Прачытай інфармацыю пра стан надвор'я ў Польшчы.

У ліпені Польшча знаходзілася пад уплывам кантынентальных палярных паветраных мас, на змену якіх пазней пачало надыходзіць марское палярнае паветра.

Растлумач, чаму пры згаданай змене павялічваецца імавернасць павышэння пахмурнасці і выпадзення ападкаў.

.....

.....

.....

Агульныя патрабаванні

I. Геаграфічныя веды

6. Распазнанне сузалежнасці элементаў навакольнага асяроддзя [...], а таксама сувязяў і залежнасці ў геаграфічным асяроддзі ў мясцовым, рэгіянальным і глабальным маштабе.

II. Уменні і практычнае выкарыстанне ведаў.

1. Правядзенне назіранняў [...], аналізаванне атрыманых дадзеных і фармуляванне на іх падставе высноў.

Адмысловае патрабаванне

IX. Прыроднае асяроддзе Польшчы на фоне Еўропы: [...]; кліматычная пераходнасць Польшчы [...]. Вучань:

б) Прадстаўляе галоўныя чыннікі, што ўплываюць на кшталтаванне клімату Польшчы.

Прынцыпы ацэньвання

1 бал – правільны адказ.

0 балаў – няпоўны ці няправільны адказ альбо адсутнасць адказу.

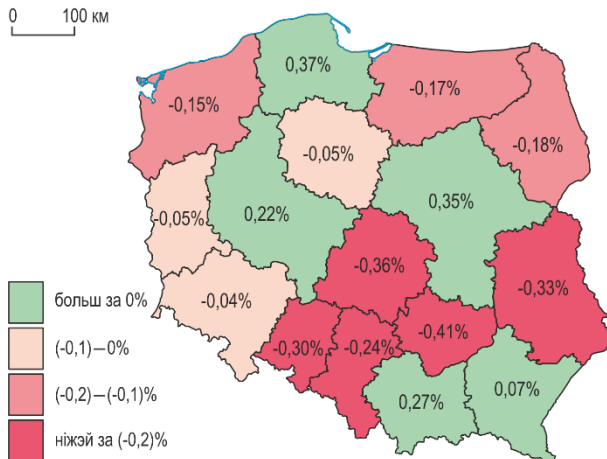
Рашэнне

Імавернасць павышэння пахмурнасці і выпадзення ападкаў павялічваецца з прычыны таго, што паветраныя масы, якія трапляюць у Польшчу, паходзяць з вадаёму і з'яўляюцца вільготнымі.

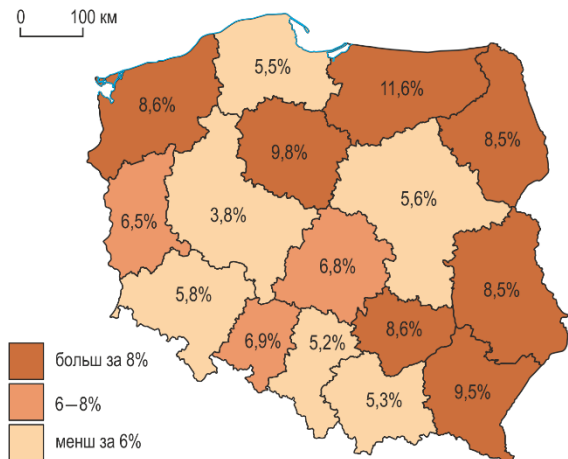
Заданне 20.

На картах паказаны рэчаісны прырост колькасці насельніцтва і ўзровень зарэгістраванага беспрацоўя ў 2017 годзе – па ваяводствах.

Сярэднегадавы тэмп рэчаіснага прыросту насельніцтва



Узровень зарэгістраванага беспрацоўя



На падставе: stat.gov.pl

Заданне 20.1. (0–1)

Назаві два ваяводства з найвышэйшым тэмпам рэчаіснага прыросту насельніцтва, а таксама два ваяводства з найвышэйшым тэмпам рэчаіснага скарачэння насельніцтва ў 2017 годзе.

Ваяводства з найвышэйшым тэмпам рэчаіснага прыросту насельніцтва:

1. 2.

Ваяводства з найвышэйшым тэмпам рэчаіснага скарачэння насельніцтва:

1. 2.

Агульныя патрабаванні

II. Уменні і практычнае выкарыстанне ведаў.

2. Карыстанне [...] картамі, [...] статыстычнымі звесткамі з мэтай атрымання, апрацоўкі і прадстаўлення геаграфічнай інфармацыі.

4. Вызначэнне сувязяў і залежнасці паміж паасобнымі элементамі сацыяльна-эканамічнага асяроддзя.

Адмысловае патрабаванне

Х. Грамадства і эканоміка Польшчы на фоне Еўропы

4) параўноўвае змены ў натуральным і рэчаісным прыросце насельніцтва Польшчы.

Прынцыпы ацэньвання

1 бал – правільна названыя чатыры ваяводствы.

0 балаў – няпоўны ці няправільны адказ альбо адсутнасць адказу.

Рашэнне

Ваяводствы з найвышэйшым тэмпам рэчаіснага прыросту насельніцтва:

Паморскае, Мазавецкае – у адвольным парадку:

Ваяводствы з найвышэйшым тэмпам рэчаіснага скарачэння насельніцтва:

Свентакшыскае, Лодзінскае – у адвольным парадку.

Заданне 20.2. (0–1)

Ацані праўдзівасць пададзенай інфармацыі. Выберы П, калі інфармацыя адпавядае праўдзе, Н – калі не адпавядае праўдзе.

У ваяводстве з найніжэйшым афіцыйным узроўнем беспрацоўя рэчаісны прырост насельніцтва быў дадатны.	П	Н
Ва ўсіх ваяводствах, у якіх у 2017 годзе было адзначана рэчаіснае скарачэнне насельніцтва, афіцыйны ўзровень беспрацоўя перавысіў 8%.	П	Н

Агульныя патрабаванні

II. Уменні і практычнае выкарыстанне ведаў.

2. Карыстанне [...] картамі, [...] статыстычнымі звесткамі з мэтай атрымання, апрацоўкі і прадстаўлення геаграфічнай інфармацыі.

II. Уменні і практычнае выкарыстанне ведаў.

4. Вызначэнне сувязяў і залежнасці паміж паасобнымі элементамі сацыяльна-эканамічнага асяроддзя.

Адмысловыя патрабаванні

Х. Грамадства і эканоміка Польшчы на фоне Еўропы. Вучань:

4) параўноўвае змены ў натуральным і рэчаісным прыросце насельніцтва Польшчы;

8) параўноўвае ўзровень беспрацоўя ў Польшчы [...] і апісвае яго [...] наступствы ў Польшчы.

Прынцыпы ацэньвання

1 бал – правільны адказ.

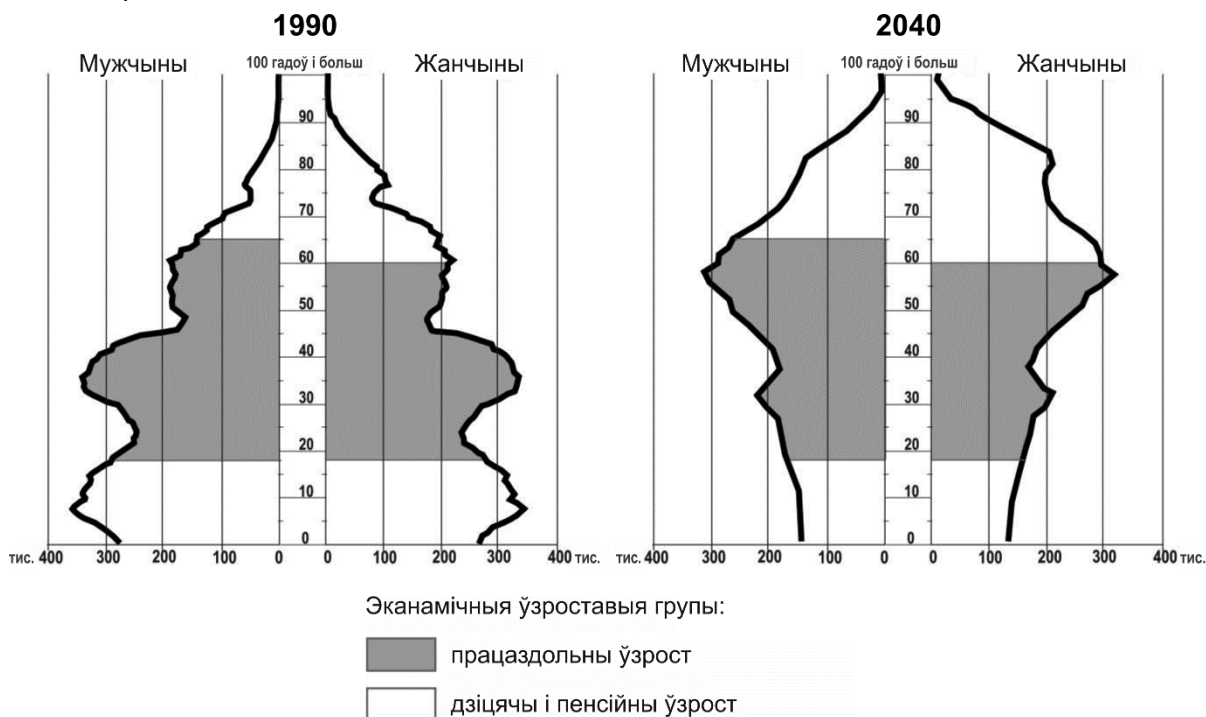
0 балаў – няпоўны ці няправільны адказ альбо адсутнасць адказу.

Рашэнне

ПН

Заданне 21.

На графіках паказаная полава-ўзроставая структура насельніцтва Польшчы ў 1990-ым годзе і прагноз на 2040-ы год.



На падставе: *Atlas demograficzny Polski, Warszawa 2017.*

Заданне 21.1. (0–1)

Ацані праўдзівасць прадстаўленай інфармацыі. Выберы П, калі інфармацыя адпавядае праўдзе, і Н – калі не адпавядае.

Тыя, хто ў 1990 годзе быў ва ўзросце 30-40 гадоў, нарадзіліся падчас дэмаграфічнага піку.	П	Н
Паводле прагнозу, у 2040 годзе ва ўзроставай групе 80 і больш гадоў будзе больш жанчын, чым мужчын.	П	Н

Агульныя патрабаванні

I. Геаграфічныя веды.

1. Прысваенне базавай географічнай лексікі [...]

II. Уменні і практычнае выкарыстанне ведаў.

2. Карыстанне [...] графікамі [...] з мэтай атрымання, апрацоўкі і прадстаўлення географічнай інфармацыі.

Адмысловае патрабаванне

X. Грамадства і эканоміка Польшчы на фоне Еўропы [...]. Вучань:

3) характарызуе полава-ўзроставую структуру насельніцтва Польшчы на падставе піраміды полу і ўзросту.

Прынцыпы ацэньвання

1 бал – правільны адказ.

0 балаў – няпоўны ці няправільны адказ альбо адсутнасць адказу.

Рашэнне

ПП

Заданне 21.2. (0–1)

Прадстаў колькасныя змены ў групах дзіцячага і пенсійнага ўзросту, якія, паводле прагнозу, павінны адбыцца да 2040-га года.

1. Група дзіцячага ўзросту:

.....

2. Група пенсійнага ўзросту:

.....

Агульныя патрабаванні

I. Геаграфічныя веды.

1. Прысваенне базавай геаграфічнай лексікі [...]

II. Уменні і практычнае выкарыстанне ведаў.

2. Карыстанне [...] графікамі [...] з мэтай атрымання, апрацоўкі і прадстаўлення геаграфічнай інфармацыі;

5. Ацэньванне сацыяльна-культурных з'яў і працэсаў [...] у Польшчы [...].

Адмысловае патрабаванне

X. Грамадства і эканоміка Польшчы на фоне Еўропы [...] Вучань:

3) характарызуе полава-ўзроставую структуру насельніцтва Польшчы на падставе піраміды полу і ўзросту;

Прынцыпы ацэньвання

1 бал – правільнае прадстаўленне дзвюх змен.

0 балаў – няпоўны ці няправільны адказ альбо адсутнасць адказу.

Прыклад рашэння

1. Група дзіцячага ўзросту: *Зменшыцца колькасць дзяцей і моладзі.*

2. Група пенсійнага ўзросту: *Павялічыцца колькасць людзей сталага веку.*

Заданне 22.

На фотаздымках – выявы двух выбраных ландшафтаў Польшчы.

A**B**

www.polskiekrajobrazy.pl

Заданне 22.1. (0–1)

Адлюстраваныя на выявах А і В паўсталі ў выніку змены першапачатковага ландшафту ў выніку дзейнасці чалавека. **Назаві галоўныя прыродныя чыннікі – па адным для кожнай выявы – якія паўплывалі на змену першапачатковага ландшафту да стану, адлюстраванага на фотаздымках А і В.**

Здымак А:

Здымак В:

Агульныя патрабаванні

I. Геаграфічныя веды.

4. Знаёмства з разнастайнымі формамі дзейнасці чалавека ў навакольным асяроддзі, іх абумоўленасцю і наступствамі, а таксама разуменне патрэбы рацыянальнага карыстання прыроднымі рэсурсамі.
6. Распазнанне сузалежнасці элементаў навакольнага і сацыяльна-эканамічнага асяроддзя, а таксама сувязяў і залежнасці ў географічным асяроддзі ў мясцовым, рэгіянальным і глабальным маштабе.

II. Уменні і практычнае выкарыстанне ведаў.

2. Карыстанне [...] фотаздымкамі [...] з мэтай [...] апрацоўкі і прадстаўлення географічнай інфармацыі.
4. Вызначэнне сувязяў і залежнасці паміж паасобнымі элементамі сацыяльна-эканамічнага [...] і навакольнага асяроддзя.
5. Ацэньванне эканамічных [...] з'яў і працэсаў [...] у Польшчы [...].

Адмысловыя патрабаванні

II. Ландшафты Польшчы: гарадскі прамысловы (Сілезскае ўзвышша), сельскагаспадарчы (Люблінскае ўзвышша). Вучань:

- 3) пазнае ландшафты Польшчы ў апісаннях і на [...] ілюстрацыях;
- 7) прадстаўляе станоўчыя і адмоўныя змены ў ландшафце, паўсталыя ў выніку дзейнасці чалавека.

Прынцыпы ацэньвання

1 бал – названне адпаведных прыродных чыннікаў.

0 балаў – няпоўны ці няправільны адказ альбо адсутнасць адказу.

Прыклад рашэння

Здымак А: *наяўнасць карысных выкапняў (каменная вуглю, меднай руды).*

Здымак В: *наяўнасць урадлівай глебы (чарназёму).*

Заданне 22.2. (0–1)

Прадстаў два адмоўныя вынікі змены ландшафту да стану, адлюстраванага на фотаздымку А.

1.

2.

Агульныя патрабаванні

I. Геаграфічныя веды.

4) Знаёмства з разнастайнымі формамі дзейнасці чалавека ў навакольным асяроддзі, іх абумоўленасцю і наступствамі, а таксама разуменне патрэбы рацыянальнага карыстання прыроднымі рэсурсамі.

6) Распазнанне сузалежнасці элементаў навакольнага і сацыяльна-эканамічнага асяроддзя, а таксама сувязяў і залежнасці ў геаграфічным асяроддзі ў мясцовым, рэгіянальным і глабальным маштабе.

II. Уменні і практычнае выкарыстанне ведаў.

2. Карыстанне [...] фотаздымкамі [...] з мэтай [...] апрацоўкі і прадстаўлення геаграфічнай інфармацыі.

4. Вызначэнне сувязяў і залежнасці паміж паасобнымі элементамі навакольнага і сацыяльна-эканамічнага [...] асяроддзя.

5. Ацэньванне эканамічных [...] з'яў і працэсаў [...] у Польшчы [...].

Адмысловыя патрабаванні

II. Ландшафты Польшчы: гарадскі прамысловы (Сілезскае ўзвышша), сельскагаспадарчы (Люблінскае ўзвышша). Вучань:

2) прадстаўляе галоўныя рысы ландшафтаў Польшчы і паказвае іх дыферэнцыяцыю;

3) пазнае ландшафты Польшчы ў апісаннях і на [...] ілюстрацыях;

4) прадстаўляе асноўную залежнасць паміж элементамі пазнаваных ландшафтаў;

7) прадстаўляе станоўчыя і адмоўныя змены ў ландшафце, паўсталыя ў выніку дзейнасці чалавека.

Прынцыпы ацэньвання

1 бал – называнне двух адмоўных вынікаў змены ландшафту.

0 балаў – няпоўны ці няправільны адказ альбо адсутнасць адказу.

Прыклады рашэння

- *дэградацыя рэльефу (тэрыконы)*
- *шкоды ў выніку горназдабыўчай дзейнасці (расколіны будынкаў, дарог)*
- *збруджванне паветра*
- *паніжэнне ўзроўню грунтовых вод*
- *дэградацыя расліннасці*

Заданне 23. (0–2)

На фотаздымку – спосаб здабычы мінеральнай сыравіны ў Лодзінскім ваяводстве.



www.maps.google.pl

Назаві карысны выкапень, прадстаўлены на выяве, і апішы спосаб яго здабывання і выкарыстання ў эканоміцы Польшчы.

Назва карыснага выкапня:

Спосаб здабычы:

.....

.....

Спосаб выкарыстання ў эканоміцы:

.....

.....

Агульнае патрабаванне

II. Уменні і практычнае выкарыстанне ведаў.

2. Карыстанне [...] фотаздымкамі, [...] з мэтай атрымання, апрацоўкі і прадстаўлення геаграфічнай інфармацыі.

Адмысловае патрабаванне

IX. Прыроднае асяроддзе Польшчы на фоне Еўропы: [...] карысныя выкапні Польшчы.

Вучань:

15) паказвае на карце месцазнаходжанне радовішчаў галоўных карысных выкапняў Польшчы і называе іх эканамічнае значэнне.

Прынцыпы ацэньвання

2 балы – правільна названы карысны выкапень, правільна апісаны спосаб яго здабычы і выкарыстання ў эканоміцы.

1 бал – правільна названы карысны выкапень і правільна апісаны спосаб яго здабычы АЛЬБО спосаб выкарыстання ў эканоміцы.

0 балаў – няпоўны ці няправільны адказ альбо адсутнасць адказу.

Рашэнне

Назва карыснага выкапня: *буры вугаль*

Прыклад апісання спосабу здабычы:

Буры вугаль здабываецца адкрытым кар’ерным метадам, які палягае спачатку на разбурэнні скал над радовішчам, а потым на здабыванні выкапня пры дапамозе кар’ерных экскаватараў.

Прыклад апісання спосабу выкарыстання ў эканоміцы:

У эканоміцы буры вугаль выкарыстоўваецца як энергетычная сыравіна. Большасць вуглю спальваецца ў цеплавых электрастанцыях, да якіх сыравіна дастаўляецца стужкавымі канвеерамі.

Заданне 24. (0–1)

На выяве – плаціна на Дунайцы ў ваколіцах Нядзіцы.



www.rp.pl

Растлумач, якім чынам плаціны, збудаваныя на горных участках рэк, могуць абмежаваць паводкі на раўнінных абшарах.

.....

.....

.....

Агульнае патрабаванне

II. Уменні і практычнае выкарыстанне ведаў.

5. Ацэньванне эканамічных з’яў і працэсаў [...] у Польшчы [...].

Адмысловае патрабаванне

XI. Адносіны паміж элементамі геаграфічнага асяроддзя на прыкладзе выбраных раёнаў Польшчы. Уплыў спосабу выкарыстання басейну ракі на імавернасць паводкі. Вучань:

1. вызначае ўплыў [...] штучных вадаёмаў на імавернасць паводкі і яе наступствы. [...].

Прынцыпы ацэньвання

1 бал – правільнае тлумачэнне з улікам магчымасці затрымання паводкавай хвалі і раскладання яе праходжання ў часе.

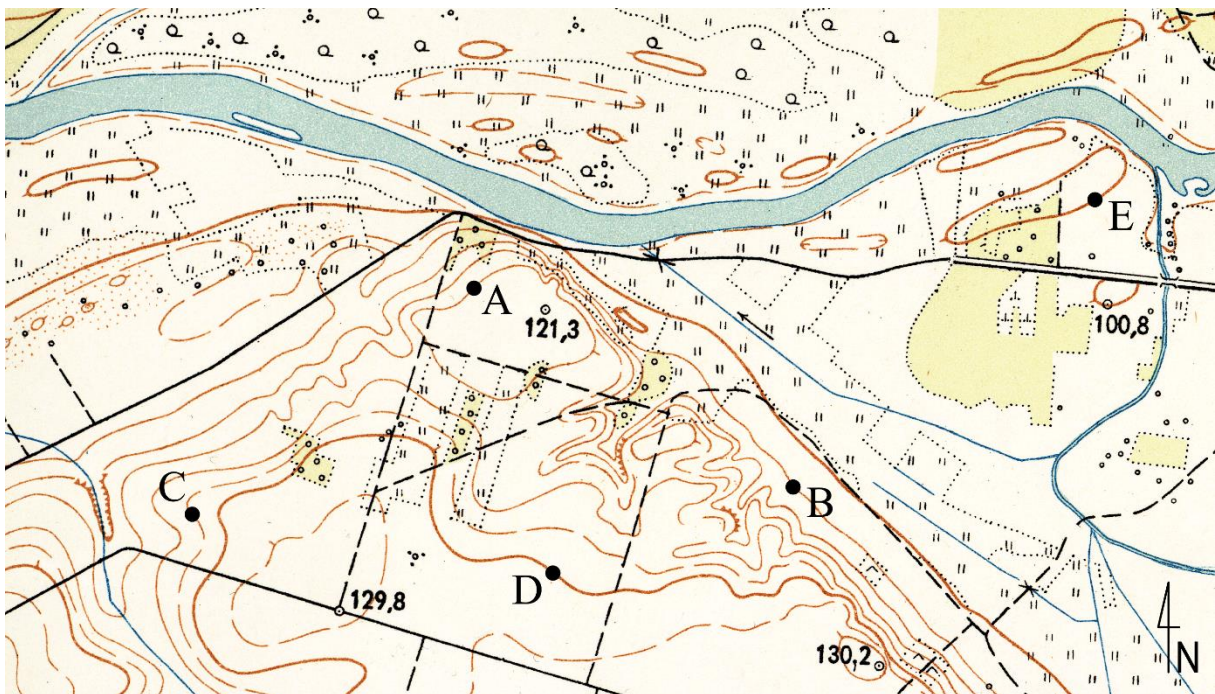
0 балаў – няправільны адказ альбо адсутнасць адказу.

Прыклад рашэння

Плаціны на рэках могуць затрымаць ваду, што сцякае з гор пасля моцных ападкаў. Гэтую ваду можна выпускаць паступова, каб яна не заліла раўнінных і нізінных абшараў.

Заданне 25.

На фрагменце тапаграфічнай карты Польшчы – выява рачной даліны з гарызантальным малюнкам сячэння рэльефу. Суцэльнымі лініямі пазначаныя ізагіпсы кожныя 5 метраў, тоўстымі лініямі – ізагіпсы кожныя 25 метраў. На карце таксама адзначаныя выбраныя фрагменты дадатковых ізагіпс, праведзеныя кожныя 2,5 м пункцірнай лініяй. Літарамі А–Е пазначаныя пяць высотных пунктаў на ізагіпсах.



На падставе: Тапаграфічная карта Польшчы, маштаб 1:25 000, Картаграфічнае ўпраўленне Генеральнага Штаба Войска Польскага

Заданне 25.1. (0–2)

Вызначы вышыню пунктаў, пазначаных на карце літарамі А–Е і ўпарадкауй паводле вышыні над узроўнем мора – ад найвышэйшага да найніжэйшага. **Запоўні табліцу – упішы ў адпаведныя графы літарнае абазначэнне пунктаў і іх вызначаную вышыню.**

Інфармацыя пра рэперы – пункты з вядомаю абсалютнаю вышынёю.	Літарнае абазначэнне рэперу	Вышыня пункту [м над у.м.]
Знаходзіцца найвышэй над узроўнем мора.		
Знаходзіцца на вышыні 122,5 м над узроўнем мора.		122,5
Пазначаны на карце літараю А.	А	
Знаходзіцца на вышыні 105 м над узроўнем мора.		105
Знаходзіцца найніжэй над узроўнем мора.		

Агульнае патрабаванне

II. Уменні і практычнае выкарыстанне ведаў.

2. Карыстанне [...] картамі [...] з мэтай атрымання, апрацоўкі і прадстаўлення географічнай інфармацыі.

Адмысловае патрабаванне

I. Карта Польшчы: агульнагеаграфічная карта [...]. Вучань:

3) чытае змест карты Польшчы.

Прынцыпы ацэньвання

2 балы – правільна запоўненыя пяць шэрагаў табліцы.

1 бал – правільна запоўненыя чатыры шэрагі ў табліцы.

0 балаў – няпоўны ці няправільны адказ альбо адсутнасць адказу.

Рашэнне

Інфармацыя пра рэперы – пункты з вядомаю абсалютнаю вышынёю.	Літарнае абазначэнне рэперу	Вышыня пункту [м над у.м.]
Знаходзіцца найвышэй над узроўнем мора.	<i>D</i>	125
Знаходзіцца на вышыні 122,5 м над узроўнем мора.	<i>C</i>	122,5
Пазначаны на карце літараю А.	<i>A</i>	120
Знаходзіцца на вышыні 105 м над узроўнем мора.	<i>B</i>	105
Знаходзіцца найніжэй над узроўнем мора.	<i>E</i>	100

Агульныя патрабаванні

II. Уменні і практычнае выкарыстанне ведаў.

2. Карыстанне [...] картамі [...] з мэтай атрымання, апрацоўкі і прадстаўлення геаграфічнай інфармацыі.
4. Вызначэнне сувязяў і залежнасці паміж паасобнымі элементамі навакольнага асяроддзя [...] фармуляванне сцвярджэння наконт заканамернасцяў, абагульненне.
6. Пастаноўка пытанняў, фармуляванне гіпотэз і прапанаванне вырашэння праблем, што датычаць геаграфічнага асяроддзя.
10. Выкарыстанне набытых геаграфічных ведаў і ўменняў у штодзённым жыцці.

Адмысловае патрабаванне

XI. Адносіны паміж элементамі геаграфічнага асяроддзя [...]. Вучань:

- 2) аналізуе прыродныя і пазапрыродныя ўмовы, што спрыяюць ці абмяжоўваюць вытворчасць энергіі з неаднаўляльных і аднаўляльных крыніц [...].

Прынцыпы ацэньвання

1 бал – правільна выбранае месца размяшчэння і абгрунтаванне выбару.

0 балаў – няпоўны ці няправільны адказ альбо адсутнасць адказу.

Рашэнне

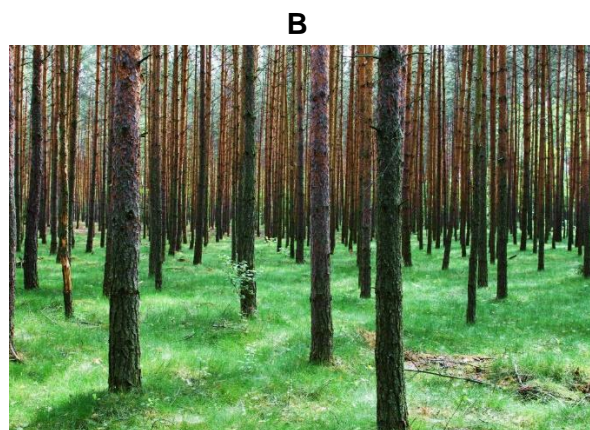
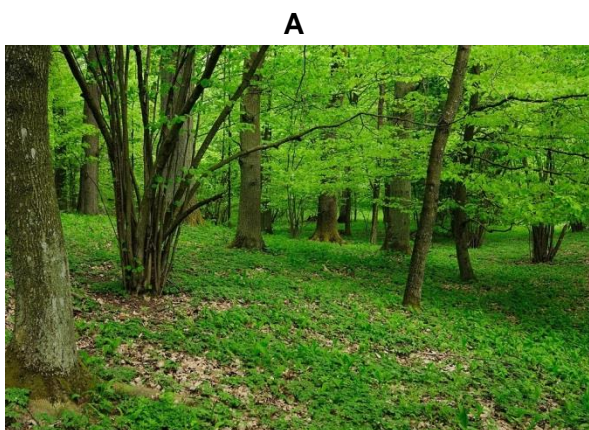
Месца размяшчэння: А

Прыклады абгрунтавання:

- *Размяшчэнне на наветраным схіле больш карыснае, бо ў Польшчы пераважаюць заходнія вятры*
- *Размяшчэнне на большай вышыні над у.м. забяспечвае большую ветранасць.*

Заданне 26. (0–1)

На фотаздымках А і В прадстаўленыя два выбраныя віды лясоў, што сустракаюцца ў Польшчы, а таксама пададзена апісанне аднаго з гэтых відаў.



www.mapio.net, www.lasy.gov.pl

Гэта лісцвяныя шмат'ярусныя лясы. Галоўны ярус утвараюць дубы і ліпы. Ніжэйшы ярус – грабы з дадаткам клёнаў і вязаў. Такія лясы характэрныя для абшараў з багатымі глебамі, найчасцей – бурымі. З гэтай прычыны лясы найбольш пацярпелі ад высыкання падчас пераўтварэння гэтых абшараў у сельскагаспадарчыя.

На падставе: www.ekologia.pl

Назаві апісаны від лесу і літару (А ці В), якою пазначаны адпаведны гэтаму віду здымак. Від лесу выберы сярод пададзеных ніжэй.

Віды лясоў: бор тугай дубова-грабавы лес

Від лесу: Літарнае абазначэнне выявы

Агульнае патрабаванне

II. Уменні і практычнае выкарыстанне ведаў.

2. Карыстанне [...] фотаздымкамі [...], тэкставымі крыніцамі [...] з мэтай [...] апрацоўкі і прадстаўлення геаграфічнай інфармацыі.

Адмысловае патрабаванне

IX. Прыроднае асяроддзе Польшчы на фоне Еўропы [...] лясы ў Польшчы [...]. Вучань:

12) адрознівае віды лясоў у Польшчы [...].

Прынцыпы ацэньвання

1 бал – правільны адказ.

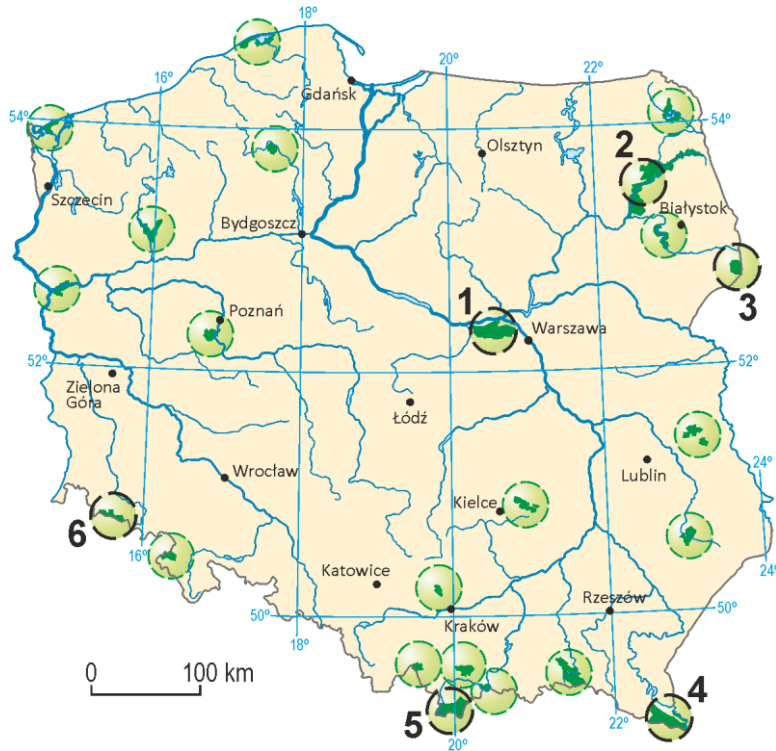
0 балаў – няпоўны ці няправільны адказ альбо адсутнасць адказу.

Рашэнне

дубова-грабавы лес, А

Заданне 27. (0–2)

На карце Польшчы пазначаныя нацыянальныя паркі, некаторыя з іх пазначаныя лічбамі.



Запоўні табліцу. Запішы ў адпаведныя графы назвы апісаных нацыянальных паркаў і лічбы, якімі яны пазначаныя на карце. Назвы паркаў выберы з прапанаваных ніжэй.

Нацыянальныя паркі: Белавежскі, Кампіноскі, Карканошскі, Славінскі.

Апісанне нацыянальнага парка	Назва нацыянальнага парка	Нумар на карце
Элементарам ландшафту парка з'яўляюцца дзюны, паўсталыя ў ледавіковай даліне ракі, а таксама наяўнасць буйных абшараў вільготных зямель. Гэта важнае месца пражывання вялікай колькасці відаў жывёл, напрыклад, лася і рысі.		
У парку знаходзяцца пад аховаю высокія тарфянікі, курумнікі, скалы, ледавіковыя катлавіны, а таксама багатыя раслінны і жывёльны свет. Гэты абшар з'яўляецца часткаю памежнага Біясфернага запаведніка ЮНЭСКА.		
У 1979 годзе з прычыны вялікага значэння для культуры і спадчыны чалавецтва гэты абшар быў уключаны ў Спіс сусветнай культурнай спадчыны ЮНЭСКА. У гэтым парку ацалелі зубры, якія амаль поўнасцю вымерлі ў XVIII стагоддзі.		

Агульнае патрабаванне

II. Уменні

2. Карыстанне [...] картамі [...], тэкставымі крыніцамі з мэтай атрымання, апрацоўкі і прадстаўлення геаграфічнай інфармацыі.

Адмысловае патрабаванне

IX. Прыроднае асяроддзе Польшчы на фоне Еўропы: [...] прыродная спадчына Польшчы. Вучань:

13) называе формы аховы прыроды ў Польшчы, паказвае на карце нацыянальныя паркі.

Прынцыпы ацэньвання

2 балы – правільнае запаўненне трох шэрагаў табліцы.

1 бал – правільнае запаўненне двух шэрагаў табліцы.

0 балаў – няпоўны ці няправільны адказ альбо адсутнасць адказу.

Рашэнне

Апісанне нацыянальнага парка	Назва нацыянальнага парка	Нумар на карце
Элементарам ландшафту парка з'яўляюцца дзюны, паўсталыя ў ледавіковай даліне ракі, а таксама наяўнасць буйных абшараў вільготных зямель. Гэта важнае месца пражывання вялікай колькасці відаў жывёл, напрыклад, лася і рысі.	<i>Кампіноскі</i>	<i>1</i>

<p>У парку пад аховаю высокія тарфянікі, курумнікі, скалы, ледавіковыя катлавіны, а таксама багатыя расліны і жывёльны свет. Гэты абшар з’яўляецца часткаю памежнага Біясфернага запаведніка ЮНЭСКА.</p>	<p><i>Карканошскі</i></p>	<p>6</p>
<p>У 1979 годзе з прычыны вялікага значэння для культуры і спадчыны чалавецтва гэты абшар быў уключаны ў Спіс сусветнай культурнай спадчыны ЮНЭСКА. У гэтым парку ацалелі зубры, якія амаль поўнасю вымерлі ў XVIII стагоддзі.</p>	<p><i>Белавежскі</i></p>	<p>3</p>

Заданне 28. (0–1)

На выяве – сям’я ў народным строі адной з этнаграфічных груп. На карце Польшчы пазначаныя месцы, дзе жывуць прадстаўнікі выбраных этнаграфічных груп.



Крыніца здымку: прыватны архіў.

Скончы сказ. Выберы адказ А ці В і яго абгрунтаванне – 1, 2, 3 ці 4.

Этнаграфічная група, прадстаўленая на фотаздымку, –

<p>A.</p>	<p>лавічане,</p>	<p>якія жывуць у рэгіёне, пазначаным на карце лічбаю</p>	<p>1.</p>	<p>I.</p>
<p>B.</p>	<p>кашубы,</p>		<p>2.</p>	<p>II.</p>
			<p>3.</p>	<p>III.</p>
			<p>4.</p>	<p>IV.</p>

Агульнае патрабаванне

II. Уменні і веды і іх практычнае выкарыстанне.

- Карыстанне [...] картамі, фотаздымкамі [...] з мэтаю атрымання, апрацоўкі і прадстаўлення геаграфічнай інфармацыі.

Адмысловае патрабаванне

X. Грамадства і эканоміка Польшчы на фоне Еўропы: [...], дэмаграфічная структура Польшчы [...], нацыянальная [...].

б) Вучань параўноўвае і тлумачыць нацыянальную, этнічную і рэлігійную дыферэнцыяцыю насельніцтва Польшчы [...].

Прынцыпы ацэньвання

1 бал – правільны адказ.

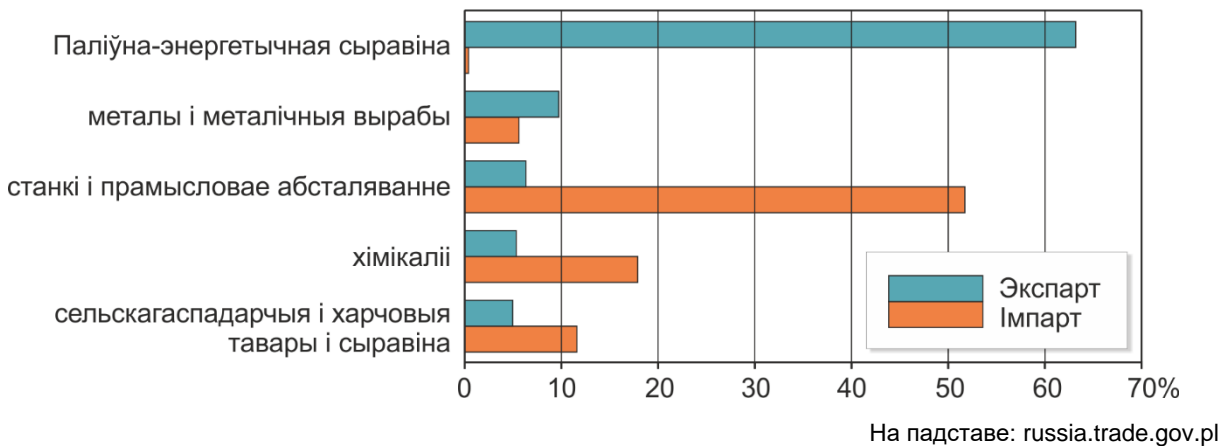
0 балаў – няпоўны ці няправільны адказ альбо адсутнасць адказу.

Рашэнне

A3

Заданне 29. (0–1)

На графіку паказаная структура экспарту і імпарту Расіі.



Параўнай звесткі пра экспарт і імпорт Расіі. **Сфармулай дзве высновы адносна відаў прадаваных і набываных гэтай краінаю тавараў.**

Выснова адносна тавараў, прадаваных Расіяй:

.....

.....

Выснова адносна тавараў, набываных Расіяй:

.....

.....

Агульнае патрабаванне

II. Уменні і практычнае выкарыстанне ведаў.

2. Карыстанне [...] графікамі [...] з мэтай атрымання, апрацоўкі і прадстаўлення геаграфічнай інфармацыі.

Адмысловае патрабаванне

VIII. Суседзі Польшчы: [...] прыродная і сацыяльна-эканамічная дыферэнцыяцыя Расіі, адносіны Польшчы з суседзямі. Вучань:

б) паказвае дыферэнцыяцыю навакольнага асяроддзя і характарызуе эканоміку Расіі;

Прынцыпы ацэньвання

1 бал – сфармуляванне дзвюх правільных высноў.

0 балаў – няпоўны ці няправільны адказ альбо адсутнасць адказу.

Прыклады рашэння

Выснова адносна тавараў, прадаваных Расіяй:

- *Расія прадае перадусім мінеральную сыравіну: паліва і металы.*
- *Расія прадае перадусім перапрацаваныя тавары.*

Выснова адносна тавараў, набываных Расіяй:

- *Расія набывае прамысловыя тавары: станкі і прамысловае абсталяванне, а таксама хімікаліі.*
- *Расія набывае тавары перапрацоўчай прамысловасці, напрыклад, прамысловае абсталяванне.*
- *Расія набывае больш сельскагаспадарчых і харчовых тавараў і сыравіны, чым прадае.*

Заданне 30. (0–1)

У табліцы прадстаўленыя выбраныя звесткі адносна сельскай гаспадаркі Даніі і Венгрыі ў 2016-ым годзе.

Краіна	Працаўнікі сельскай гаспадаркі (% ад агульнай колькасці насельніцтва)	Сельскага спадарчыя землі (% ад агульнай плошчы)	Ураджайнасць пшаніцы (ц/га)	Валавы збор пшаніцы (тыс. тон)	Прадукцыйнасць вытворчасці каровінага малака (гадавы надой ад адной каровы ў кг)
Данія	1,2	62,2	74,6	4940	9227
Венгрыя	1,9	59,1	47,3	5262	5396

На падставе: *Rocznik Statystyczny Rolnictwa 2017.*

На падставе звестак з табліцы абгрунтуй, што сельская гаспадарка Даніі характарызуецца вышэйшаю інтэнсіўнасцю, чым сельская гаспадарка Венгрыі.

.....

.....

.....

Агульнае патрабаванне

II. Уменні і практычнае выкарыстанне ведаў.

2. Карыстанне [...] статыстычнымі звесткамі [...] з мэтай [...] прадстаўлення геаграфічнай інфармацыі.

Адмысловае патрабаванне

VII. Геаграфія Еўропы [...] Вучань:

- 10) параўноўвае сельскую гаспадарку Даніі і Венгрыі.

Прынцыпы ацэньвання

1 бал – правільнае абгрунтаванне розніцы ў інтэнсіўнасці сельскай гаспадаркі абедзвюх краін.

0 балаў – няпоўны ці няправільны адказ альбо адсутнасць адказу.

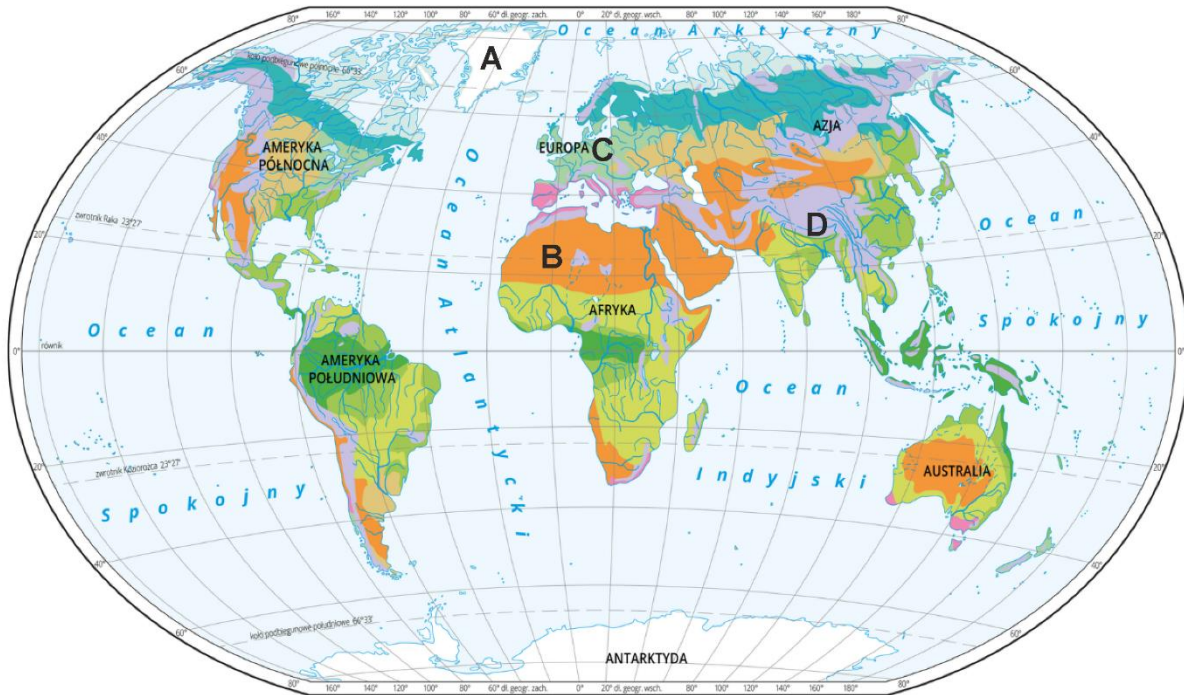
Прыклад рашэння

Вышэйшая ўраджайнасць пшаніцы ці большы аб'ём надояў ад адной каровы сведчаць пра тое, што сельская гаспадарка ў Даніі больш інтэнсіўная, чым у Венгрыі.

ВЫБРАНЫЯ ПРАБЛЕМЫ І ГЕАГРАФІЧНЫЯ РЭГІЁНЫ ПА-ЗА ЕЎРОПАЙ

Заданне 31. (0–1)

На карце літарамі А–D пазначаныя выбраныя абшары, што належаць да розных раслінных зон.



На падставе: www.epodreczniki.pl.

Запоўні табліцу. Дастасуй да апісанняў абшараў літары паводле азначэння іх месцазнаходжання на карце.

Апісанне абшараў	Літара на карце
На тых абшарах адзначаюцца вялікія ваганні сутачнай тэмпературы паветра. На большай частцы тэрыторыі – вельмі бедная расліннасць – напрыклад, солелюбы і сукуленты.	
Абшары, занятыя натуральнай расліннасцю, былі ператвораныя галоўным чынам у сельскагаспадарчыя палі і забудаваныя зоны. Гадавая амплітуда тэмпературы паветра павялічваецца разам з павелічэннем адлегласці ад мораў і акіянаў.	
Натуральная расліннасць на гэтых абшарах вызначаецца разнастайнасцю. Змены расліннага покрыва звязаныя са зніжэннем тэмпературы паветра і павелічэннем вышыні.	

Агульныя патрабаванні

1. Геаграфічныя веды.

2. Знаёмства з выбранымі ландшафтамі [...] свету, іх галоўнымі рысамі і элементамі.

7. Апісанне заканамернасці адносна прасторавай дыферэнцыяцыі ўмоў навакольнага асяроддзя, жыцця і розных формаў дзейнасці чалавека.

Адмысловыя патрабаванні

IV. Ландшафты свету. Вучань:

- 1) паказвае на карце месцазнаходжанне пазнаваных тыпаў ландшафтаў;
- 3) прадстаўляе галоўныя рысы і параўноўвае пазнаваныя ландшафты свету, а таксама пазнае іх па апісаннях [...];
- 7) вызначае залежнасць паміж месцазнаходжаннем выбраных ландшафтаў на планеце, кліматычнымі ўмовамі і галоўнымі рысамі гэтых ландшафтаў.

Прынцыпы ацэньвання

1 бал – правільнае дапасаванне трох апісанняў.

0 балаў – няпоўны ці няправільны адказ альбо адсутнасць адказу.

Рашэнне

Апісанне абшараў	Літара на карце
На тых абшарах адзначаюцца вялікія ваганні сутачнай тэмпературы паветра. На большай частцы тэрыторыі – вельмі бедная расліннасць – напрыклад, солелюбы і сукуленты.	B
Абшары, занятыя натуральнай расліннасцю, былі ператвораныя галоўным чынам у сельскагаспадарчыя палі і забудаваныя зоны. Гадавая амплітуда тэмпературы паветра павялічваецца разам з павелічэннем адлегласці ад мораў і акіянаў.	C
Натуральная расліннасць на гэтых абшарах вызначаецца разнастайнасцю. Змены расліннага покрыва звязаныя са зніжэннем тэмпературы паветра і павелічэннем вышыні.	D

Заданне 32.

На карце прадстаўлены рэгіянальны падзел Паўночнай Амерыкі. Чырвонымі суцэльнымі рысамі зазначаныя палітычныя межы. Чырвоным штрыхом пазначаная мяжа сельскагаспадарчай зоны, а лічбамі 1–4 – астравы.



На падставе: www.static.epodreczniki.pl

Заданне 32.1. (0–1)

Выберы дзве характарыстыкі пазначанай на карце мяжы сельскагаспадарчай зоны.

- A. Гэта паўночная мяжа сельскагаспадарчай зоны.
- B. Мяжа сельскагаспадарчай зоны праходзіць толькі праз нізіны.
- C. Мяжа сельскагаспадарчай зоны перасякае палярны круг.
- D. У гарах мяжа сельскагаспадарчай зоны перасунутая на поўдзень.
- E. Мяжа сельскагаспадарчай зоны – найкарацейшая лінія злучэння ўсходняга і заходняга ўзбярэжжаў кантынента.

Агульнае патрабаванне

I. Геаграфічныя веды.

- 6. Распазнанне сузалежнасці элементаў навакольнага і сацыяльна-эканамічнага асяроддзя, а таксама сувязяў і залежнасці ў географічным асяроддзі ў мясцовым, рэгіянальным і глабальным маштабах.

Адмысловыя патрабаванні

XVI. Выбраныя праблемы і геаграфічныя рэгіёны Паўночнай і Паўднёвай Амерыкі Вучань:

- 1) вызначае заканамернасць у фармаванні паверхні Паўночнай і Паўднёвай Амерыкі на падставе тэматычных карт;
- 2) паказвае залежнасці паміж фармаваннем паверхні [...] і паўночнай мяжою сельскагаспадарчай зоны і лясоў у Канадзе.

Прынцыпы ацэньвання

1 бал – правільны адказ.

0 балаў – няпоўны ці няправільны адказ альбо адсутнасць адказу.

Рашэнне

AD

Заданне 32.2. (0–2)

На спадарожніковым здымку прадстаўлены ландшафт канадскага вострава Прынца Эдуарда – месца, дзе нарадзілася пісьменніца Люсі Мод Мантгомеры, аўтарка “Ані з Зялёнага пагорка”.

Музей Ані з Зялёнага пагорка.



На падставе: www.maps.google.com

На падставе інфармацыі з карты і размешчанага фотаздымку скажы, які з астравоў (1–4) прадстаўлены на выяве. Адказ абгрунтуй.

Востраў нумар

Абгрунтаванне:

.....

.....

Агульныя патрабаванні

I. Геаграфічныя веды.

6. Распазнанне сузалежнасці элементаў навакольнага і сацыяльна-эканамічнага асяроддзя, а таксама сувязяў і залежнасці ў географічным асяроддзі ў мясцовым, рэгіянальным і глабальным маштабах.

II. Уменні і практычнае выкарыстанне ведаў.

2. Карыстанне картамі, [...] фотаздымкамі [...] з мэтай атрымання, апрацоўкі і прадстаўлення географічнай інфармацыі.

Адмысловыя патрабаванні

XVI. Выбраныя праблемы і географічныя рэгіёны Паўночнай і Паўднёвай Амерыкі.
Вучань:

- 1) вызначае заканамернасць у фармаванні паверхні Паўночнай і Паўднёвай Амерыкі на падставе тэматычных карт;
- 2) паказвае залежнасці паміж фармаваннем паверхні [...] і паўночнай мяжою сельскагаспадарчай зоны і лясоў у Канадзе.

Прынцыпы ацэньвання

2 балы – правільна пададзены нумар вострава і зроблена правільнае абгрунтаванне.

1 бал – правільна пададзены нумар вострава.

0 балаў – няправільны адказ альбо адсутнасць адказу.

Рашэнне

Востраў нумар 3.

Прыклады абгрунтавання:

- *На спадарожніковым здымку бачны ландшафт, якога не можа быць на астравах нумар 1 і нумар 2, бо яны знаходзяцца за мяжою сельскагаспадарчай зоны. Востраў нумар 4 не належыць Канадзе.*
- *На востраве нумар 3 сельскагаспадарчы ландшафт. На астравах нумар 1 і нумар 2 няма сельскагаспадарчых абшараў, а востраў нумар 4 урбанізаваны (частка мегалаполіса БосВаш).*

Заданне 33.

У табліцы прадстаўленыя звесткі для пяці найбуйнейшых сусветных вытворцаў соі ў 2017 годзе, у параўнанні з 2010 годам.

Краіна	Год	Валавы збор [млн тон]	Плошча культывавання [млн га]	Ураджайнасць [тон/га]
Злучаныя Штаты Амерыкі	2010	90,7	31,0	2,9
	2017	119,5	36,2	3,3
Бразілія	2010	68,8	23,3	2,9
	2017	114,6	33,9	3,4
Аргентына	2010	52,7	18,1	2,9
	2017	55,0	17,3	3,2
Кітай	2010	15,1	8,5	1,7
	2017	13,2	7,3	1,8
Індыя	2010	12,7	9,6	1,3
	2017	11,0	10,6	1,0

На падставе: www.fao.org.

Заданне 33.1. (0–2)

Запоўні табліцу. Упішы ў адпаведныя графы табліцы назвы краін, што належаць да пяці найбуйнейшых сусветных вытворцаў соі.

Апісанне вытворцы соі	Назва краіны
Адзін з пяці найбуйнейшых вытворцаў соі, у якога ў 2010–2017 гадах адбылося зніжэнне валавога збору ўраджаю.	
Краіна ў Паўднёвай Амерыцы, дзе вырас валавы збор ураджаю, нягледзячы на змяншэнне ў 2010–2017 гадах плошчаў культывавання.	
Краіна, у якой у 2010–2017 гадах адзначаны найвышэйшы ўзрост плошчаў, прызначаных на вырошчванне соі.	

Агульнае патрабаванне

II. Уменні і практычнае выкарыстанне ведаў.

- Карыстанне [...] статыстычнымі звесткамі [...] з мэтай здабывання, апрацоўкі і прадстаўлення геаграфічнай інфармацыі.

Адмысловыя патрабаванні

XIV. Выбраныя праблемы і геаграфічныя рэгіёны Азіі: [...] Кітай – размеркаванне насельніцтва, дэмаграфічныя праблемы і значэнне для сусветнай эканомікі; Індыя – краіна вялікіх магчымасцяў развіцця, а таксама сацыяльных і эканамічных кантрастаў [...]. Вучань:

7) прадстаўляе напрамкі эканамічнага развіцця Кітая і ацэньвае іх значэнне для сусветнай эканомікі;

8) апісвае магчымасці эканамічнага развіцця Індыі [...].

XVI. Выбраныя праблемы і геаграфічныя рэгіёны Паўночнай і Паўднёвай Амерыкі. Вучань:

4) вызначае канфлікт інтарэсаў паміж эканамічным выкарыстаннем Амазоніі і экалагічнымі наступствамі знішчэння на гэтым абшары лясоў;

8) на падставе статыстычных звестак вызначае ролю Злучаных Штатаў Амерыкі ў сусветнай эканоміцы.

Прынцыпы ацэньвання

2 балы – правільнае дапасаванне назваў краін да апісанняў у табліцы.

1 бал – правільнае дапасаванне назваў дзвюх краін да апісанняў у табліцы.

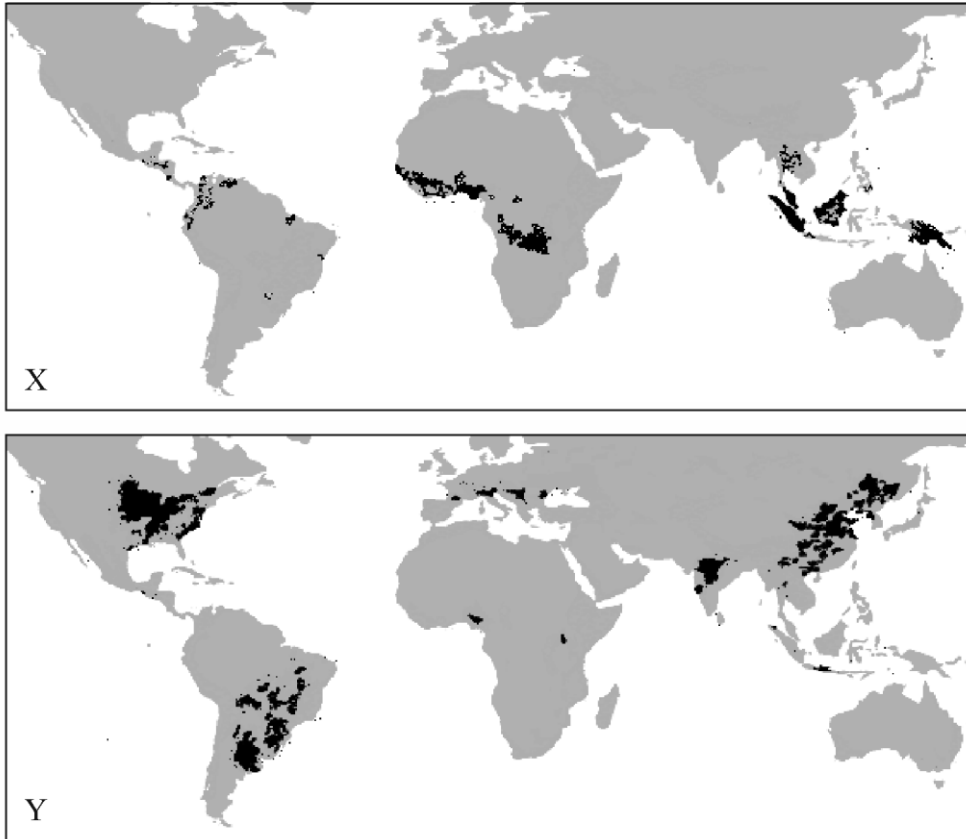
0 балаў – няпоўны ці няправільны адказ альбо адсутнасць адказу.

Рашэнне

Апісанне вытворцы соі	Назва краіны
Адзін з пяці найбуйнейшых вытворцаў соі, у якога ў 2010–2017 гадах адбылося зніжэнне ўраджайнасці.	<i>Індыя</i>
Краіна ў Паўднёвай Амерыцы, дзе вырасла ўраджайнасць, нягледзячы на змяншэнне ў 2010–2017 гадах плошчаў культывавання.	<i>Аргентына</i>
Краіна, у якой у 2010–2017 гадах адзначаны найвышэйшы ўзрост плошчаў, прызначаных на вырошчванне соі.	<i>Бразілія</i>

Заданне 33.2. (0–1)

На картах X і Y пазначаныя галоўныя абшары культывавання двух відаў раслін.



На падставе: www.ifc.org

Скончы пададзеныя сказы такім чынам, каб у іх была праўдзівая інфармацыя. Выберы адпаведны з кожнай пары варыянтаў, пададзеных у дужках.

Сою вырошчваюць, у асноўным, (у гарах / на ўнутраных абшарах кантынентаў).
Галоўныя абшары культывавання соі паказаныя на карце (X / Y).

Агульнае патрабаванне

II. Уменні і практычнае выкарыстанне ведаў.

3. Інтэрпрэтацыя карт з розным зместам.

Адмысловае патрабаванне

IV. Ландшафты свету. Вучань:

4) пазнае тыповыя для пазнаваных ландшафтаў расліны і жывёл.

Прынцыпы ацэньвання

1 бал – правільны адказ.

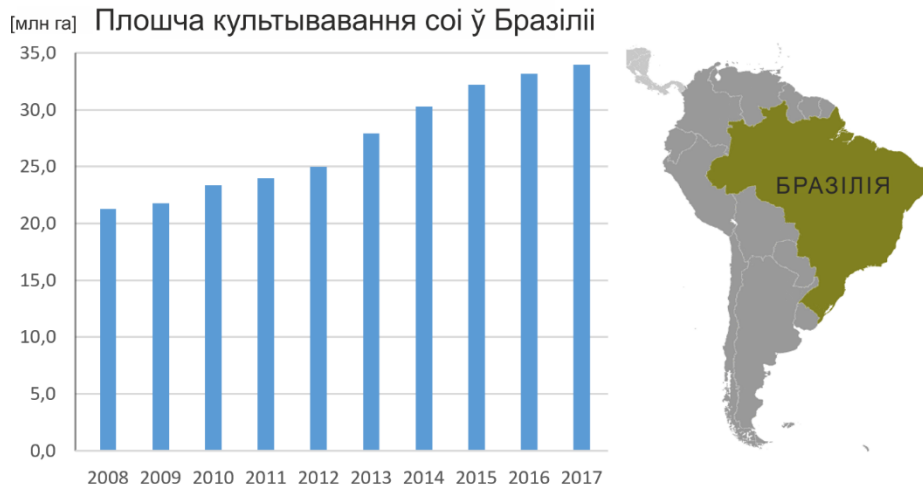
0 балаў – няпоўны ці няправільны адказ альбо адсутнасць адказу.

Рашэнне

Сою вырошчваюць, у асноўным, (у гарах / на ўнутраных абшарах кантынентаў).
Галоўныя абшары культывавання соі паказаныя на карце (X / Y).

Заданне 34. (0–2)

На графіку паказаныя змены плошчы вырошчвання соі ў Бразіліі ў 2008-2017 гадах.



На падставе: www.fao.org.

Новыя абшары пад вырошчванне соі з'яўляюцца, у тым ліку, коштам тэрыторыі паўночнай Бразіліі, вельмі каштоўнай з пункту гледжання прыроды.

Назаві гэты абшар і растлумач, на чым палягае пагроза навакольнаму асяроддзю гэтага абшару.

Назва абшараў пад пагрозай:

Тлумачэнне:

Агульнае патрабаванне

III. Фармаванне пазіцыі.

3. Падыход з пункту гледжання шанавання навакольнага і культурнага асяроддзя і разуменне неабходнасці рацыянальнага карыстання ім.

Адмысловае патрабаванне

XVI. Выбраныя праблемы і геаграфічныя рэгіёны Паўночнай і Паўднёвай Амерыкі. Вучань:

4) вызначае канфлікт інтарэсаў паміж эканамічным выкарыстаннем Амазоніі і экалагічнымі наступствамі знішчэння на гэтым абшары лясоў.

Прынцыпы ацэньвання

2 балы – правільная назва абшараў пад пагрозай і тлумачэнне сутнасці пагрозы.

1 бал – правільная назва абшараў пад пагрозай АЛЬБО правільнае тлумачэнне сутнасці пагрозы.

0 балаў – няправільны адказ альбо адсутнасць адказу.

Прыклады рашэння

Назва абшараў пад пагрозай

- *Амазонская сэльва*
- *Амазонія*
- *Амазонская нізіна*
- *экватарыяльныя лясы*

Прыклады тлумачэння:

- *Высякаюцца лясы, багатыя рознымі відамі раслін і жывёл, а гэта пагражае знікненнем гэтых відаў.*
- *У выніку выпальвання першапачатковай расліннасці з'яўляюцца новыя абшары для культывавання соі.*

Заданне 35. (0–1)

У табліцы прадстаўлены структура працаўладкавання і структура валавога ўнутранага прадукту (ВУП) Індыі ў 2016 годзе.

Сектар	Працаўладкаванне [%]	ВУП [%]
I – сельская гаспадарка, лясная гаспадарка і рыбалоўства	47	15
II – прамысловасць і будаўніцтва	22	23
III – паслугі	31	62
Разам	100	100

На падставе: www.cia.gov/library

Заданне 35.1. (0–1)

Растлумач, чаму сельскагаспадарчы сектар Індыі, нягледзячы на вялікую колькасць працаўладкаваных, характарызуе найменшы ўдзел у паўставанні ВУП.

.....

.....

.....

Агульныя патрабаванні

I. Геаграфічныя веды.

4. Знаёмства з рознымі відамі дзейнасці чалавека ў навакольным асяроддзі, іх абумоўленасці і наступстваў [...].

5. Разуменне прыроднай, сацыяльна-эканамічнай і культурнай дыферэнцыяцыі свету.

II. Уменні і практычнае выкарыстанне ведаў.

1. [...], аналізаванне атрыманых звестак і фармуляванне на іх падставе высноў.

2. Карыстанне [...] статыстычнымі звесткамі [...] з мэтай атрымання, апрацоўкі і прадстаўлення геаграфічнай інфармацыі.

Адмысловае патрабаванне

XIV. Выбраныя праблемы і геаграфічныя рэгіёны Азіі: [...] Індыя – краіна вялікіх магчымасцяў развіцця, а таксама сацыяльных і эканамічных кантрастаў.

8) Вучань вызначае магчымасці эканамічнага развіцця Індыі і прадстаўляе сацыяльныя кантрасты ў гэтай краіне.

Прынцыпы ацэньвання

1 бал – правільны адказ.

0 балаў – няправільны адказ альбо адсутнасць адказу.

Прыклад рашэння

Сельская гаспадарка Індыі моцна дыферэнцаваная. Акрамя сучасных сельскагаспадарчых прадпрыемстваў, функцыянуе вялікая колькасць традыцыйных і невялікіх прадпрыемстваў, на якіх нярэдка працуюць цэлымі сем'ямі. Такая сельская гаспадарка пры вялікай колькасці працоўных месцаў з'яўляецца маладаходнаю і мае невялікую долю ў паўстанні ВУП.

Заданне 35.2. (0–1)

У Індыі назіраецца значна больш хуткае, у параўнанні з суседнімі краінамі, развіццё сектару паслуг. **Растлумач, чаму ў Індыі дынамічна развіваецца сектар паслуг.**

.....

Агульныя патрабаванні

I. Геаграфічныя веды.

4. Знаёмства з рознымі відамі дзейнасці чалавека ў навакольным асяроддзі, іх абумоўленасці і наступстваў [...].

5. Разуменне прыроднай, сацыяльна-эканамічнай і культурнай дыферэнцыяцыі свету.

II. Уменні і практычнае выкарыстанне ведаў.

1. [...], аналізаванне атрыманых звестак і фармуляванне на іх падставе высноў.

5. Ацэньванне сацыякультурных і эканамічных з'яў і працэсаў [...] у розных рэгіёнах свету.

Адмысловае патрабаванне

XIV. Выбраныя праблемы і географічныя рэгіёны Азіі: [...] Індыя – краіна вялікіх магчымасцяў развіцця, а таксама сацыяльных і эканамічных кантрастаў. Вучань:

8) апісвае магчымасці эканамічнага развіцця Індыі і прадстаўляе сацыяльныя кантрасты ў гэтай краіне.

Прынцыпы ацэньвання

1 бал – правільны адказ.

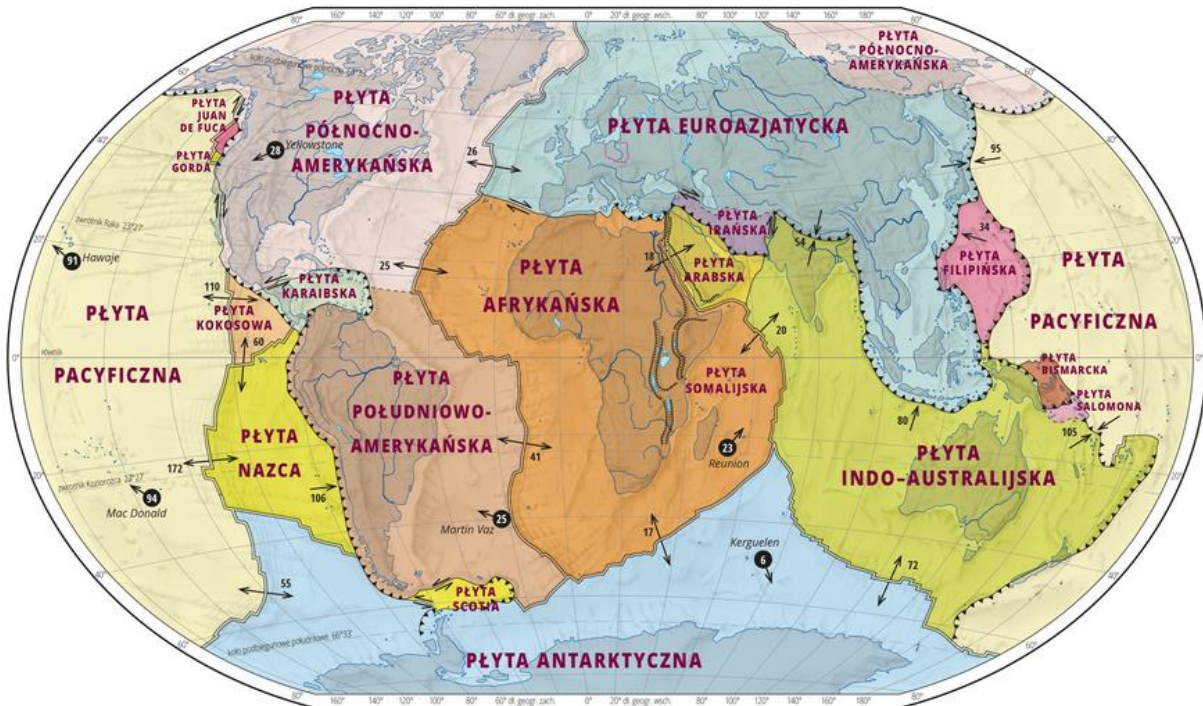
0 балаў – няправільны адказ альбо адсутнасць адказу.

Прыклад Рашэнне

Працоўныя кадры – адукаваныя, з веданнем англійскай мовы, але з нізкімі заробкамі – могуць працаваць дыстанцыйна, выконваючы заданні фірм з усяго свету – галоўным чынам, з высокаразвітых з эканамічнага пункту гледжання краін.

Заданне 36. (0–1)

На карце паказаныя літасферныя пліты.



На падставе: static.epodreczniki.pl.

Заданне 36.1. (0–1)

Раствлумач, чаму на ўзбярэжжах Японіі высокая рызыка цунамі.

.....

.....

.....

Агульнае патрабаванне

I. Геаграфічныя веды.

6. Распазнанне сузалежнасці элементаў навакольнага і сацыяльна-эканамічнага асяроддзя, а таксама сувязяў і залежнасці ў геаграфічным асяроддзі ў мясцовым, рэгіянальным і глабальным маштабе.

Адмысловае патрабаванне

XIV. Выбраныя праблемы і геаграфічныя рэгіёны Азіі. Вучань:

2) вызначае сувязь паміж межамі літасферных пліт і з'яўленнем грабенаў, вулканаў, землятрусаў і цунамі, і на падставе гэтага фармулюе сцвярджанне наконт занатаваных заканамернасцяў у іх размяшчэнні.

Прынцыпы ацэньвання

1 бал – правільны адказ.

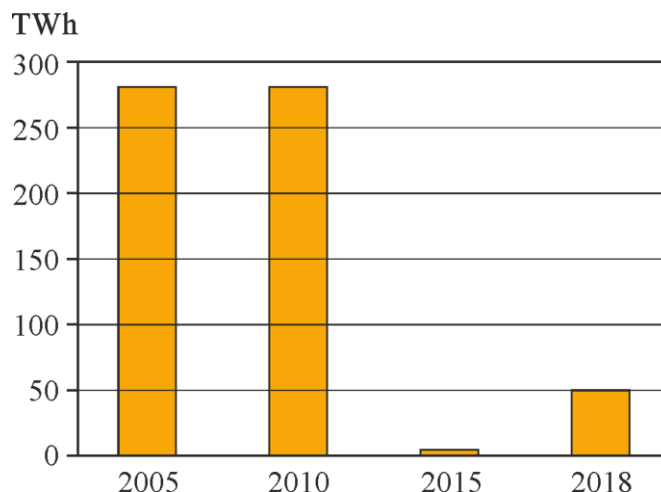
0 балаў – няправільны адказ альбо адсутнасць адказу.

Прыклад рашэння

Цунамі – від сейсмічнай хвалі, паўсталай у выніку землятруса, рызыка якога ў Японіі значная ў сувязі з размяшчэннем у зоне кантакту літасферных пліт (у вобласці Ціхаакіянскага вогненнага кольца).

Заданне 36.2. (0–1)

На графіку паказана вытворчасць электраэнергіі атамнымі электрастанцыямі Японіі ў выбраныя гады.



На падставе: *Nuclear Power Reactors in the World*, Wiedeń 2018.

Скончы сказ. Выберы адпаведны з пададзеных варыянтаў адказу.

Аднатованыя пасля 2010 года змены ў вытворчасці атамнай энергіі адбыліся ў выніку

- A. вычарпання радовішчаў урану – сыравіны для атамных электрастанцый.
- B. развіцця тэхналогіі буйнамаштабнага здабывання энергіі з нетраў Зямлі.
- C. дзеянняў у сувязі з аварыяй на атамнай станцыі ў выніку прыроднай катастрофы.
- D. змяншэння патрэб высокатэхналагічнай прамысловасці ў электраэнергіі.

Агульнае патрабаванне

I. Геаграфічныя веды.

6. Распазнанне сузалежнасці элементаў навакольнага і сацыяльна-эканамічнага асяроддзя, а таксама сувязяў і залежнасці ў географічным асяроддзі ў мясцовым, рэгіянальным і глабальным маштабе.

Адмысловае патрабаванне

XIV. Выбраныя праблемы і географічныя рэгіёны Азіі. Вучань:

2) вызначае сувязь паміж межамі літасферных пліт і з'яўленнем грабенаў, вулканаў, землятрусаў і цунамі, і на падставе гэтага фармулюе сцвярджэнне наконт занатаваных заканамернасцяў у іх размяшчэнні.

Прынцыпы ацэньвання

1 бал – правільны адказ.

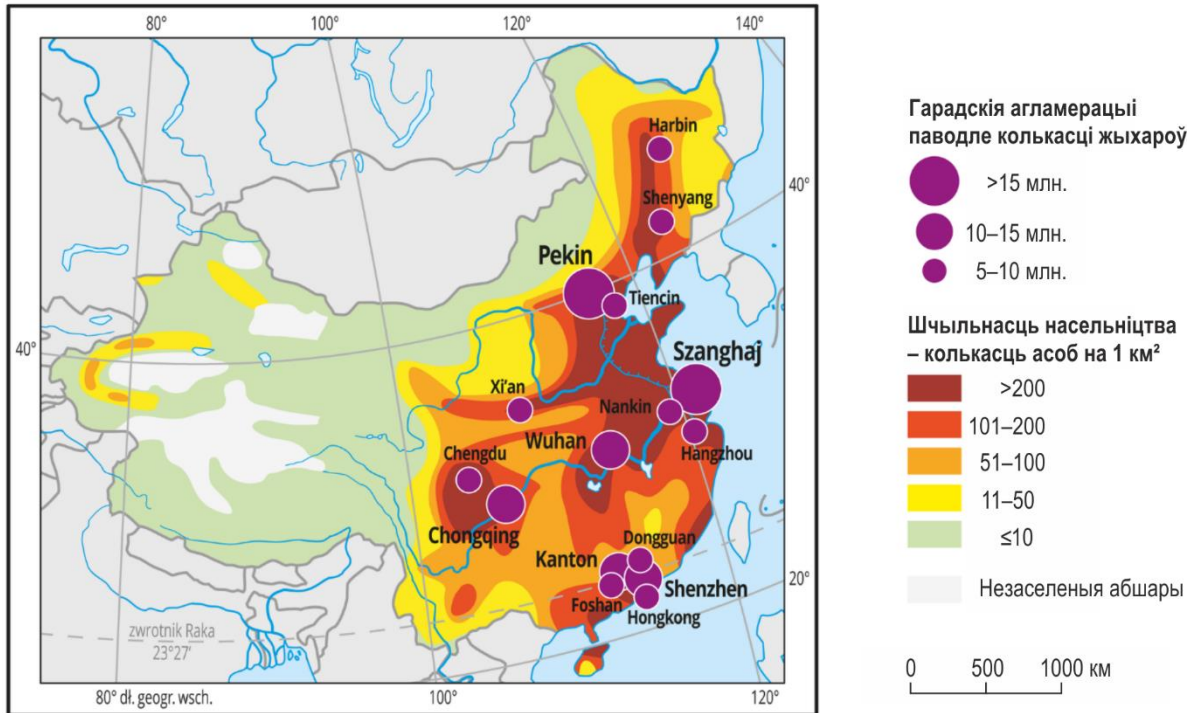
0 балаў – няправільны адказ альбо адсутнасць адказу.

Рашэнне

C

Заданне 37. (0–1)

На карце – размеркаванне насельніцтва Кітая.



На падставе: www.epodreczniki.pl

Растлумач, беручы пад увагу дзве рысы навакольнага асяроддзя, што з’яўляецца прычынаю розніцы ў шчыльнасці насельніцтва Тыбета і Кітайскай нізіны.

.....

.....

.....

Агульнае патрабаванне

I. Геаграфічныя веды

6. Распазнанне сузалежнасці элементаў навакольнага і сацыяльна-эканамічнага асяроддзя, а таксама сувязяў і залежнасці ў географічным асяроддзі ў мясцовым, рэгіянальным і глабальным маштабе.

Адмысловае патрабаванне

XIV. Выбраныя праблемы і географічныя рэгіёны Азіі. Вучань:

б) карыстаючыся картаю, тлумачыць дыферэнцыяцыю шчыльнасці насельніцтва на тэрыторыі Кітая.

Прынцыпы ацэньвання

1 бал – правільнае тлумачэнне.

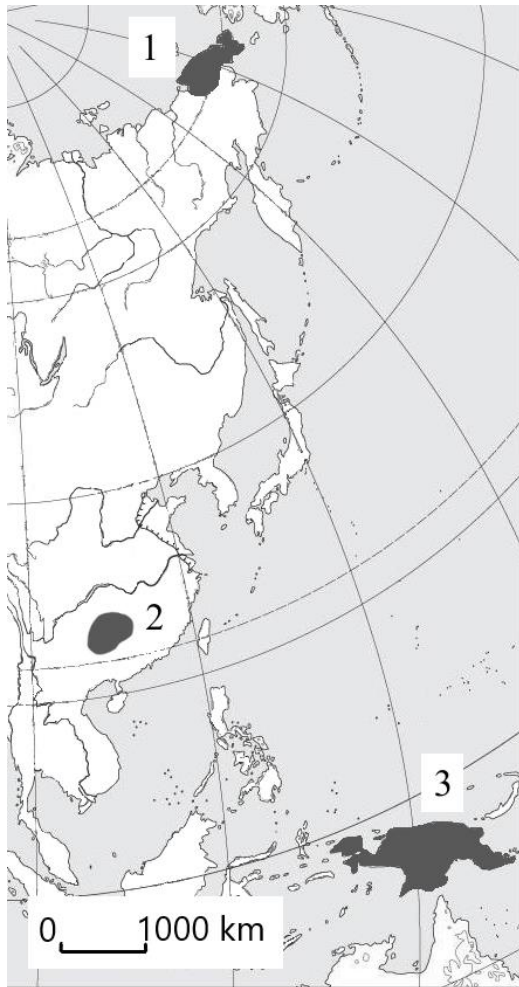
0 балаў – няправільны адказ альбо адсутнасць адказу.

Прыклад рашэння

Розніца ў шчыльнасці насельніцтва Тыбету і Кітайскай нізіны вынікае галоўным чынам з адрозненняў у фармаванні паверхні гэтых абшараў і з розніцы ў колькасці атмасферных ападкаў.

Заданне 38. (0–1)

Чукчы і папуасы – дзве групы карэннага насельніцтва, якія жывуць на розных паводле прыродных умоў абшарах. На карце пазначаныя тры раёны, з якіх два – месца пражывання згаданых вышэй груп насельніцтва.



папуасы



прадстаўнік чукчаў

На падставе: geopolityka.net, i.wpimg.pl, cdn.britannica.com.

Ацані праўдзівасць пададзенай інфармацыі. Выберы П, калі інфармацыя адпавядае праўдзе, і Н – калі не адпавядае праўдзе.

Чукчы жывуць на абшарах, пазначаных на карце лічбаю 2, а іх традыцыйным заняткам з’яўляецца вырошчванне збожжавых культур.	П	Н
Папуасы жывуць на абшарах, пазначаных на карце лічбаю 3, а іх традыцыйны занятак – паляванне.	П	Н

Агульныя патрабаванні

II. Уменні і практычнае выкарыстанне ведаў.

2. Карыстанне [...] картамі, фотаздымкамі [...] з мэтай атрымання, апрацоўкі і прадстаўлення геаграфічнай інфармацыі.

4. Вызначэнне сувязяў і залежнасці паміж паасобнымі элементамі навакольнага, сацыяльна-эканамічнага і культурнага асяроддзя, фармуляванне сцвярджэння заканамернасцяў, абагульненне.

Адмысловае патрабаванне

IV. Ландшафты свету: ландшафт трапічнага вільготнага лесу і лесу ўмеранай зоны, саванны і стэпу, гарачай і ледзяной пустыні, тайгі і тундры, міжземнаморскі, высакагорны гімалайскі ландшафты; занальнасць і кліматычна-раслінная яруснасць у свеце. Вучань:

б) распознае сузалежнасць элементаў пазнаваных ландшафтаў і ўмоў жыцця чалавека;

Прынцыпы ацэньвання

1 бал – правільны адказ.

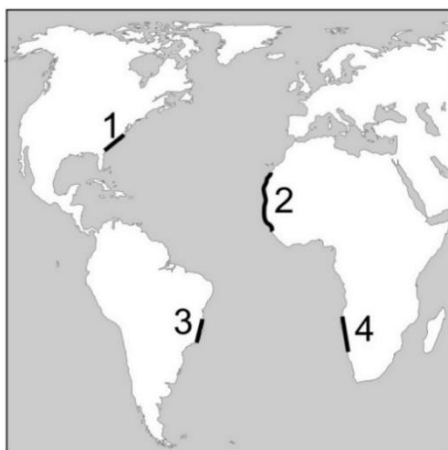
0 балаў – няпоўны ці няправільны адказ альбо адсутнасць адказу.

Рашэнне

НП

Заданне 39. (0–1)

На карце лічбамі 1–4 пазначаныя раёны ўзбярэжжа Атлантычнага акіяна, а на фотаздымку – ландшафт, уласцівы для двух з гэтых раёнаў.



На падставе: www.u2guide.com/travel-experience

Скончы сказ. Выберы адпаведны з пададзеных варыянтаў адказу.

Прадстаўлены на выяве ландшафт уласцівы для ўзбярэжжаў, пазначаных на карце лічбамі

A. 1 і 3.

B. 1 і 2.

C. 2 і 4.

D. 4 і 3.

Агульныя патрабаванні

I. Геаграфічныя веды.

2. Знаёмства з выбранымі тыпамі ландшафту Польшчы і свету, іх галоўнымі рысамі і складнікамі.

6. Распазнанне сузалежнасці элементаў навакольнага асяроддзя [...], а таксама сувязяў і залежнасці ў географічным асяроддзі ў мясцовым, рэгіянальным і глабальным маштабе.

Адмысловыя патрабаванні

IV. Ландшафты свету. Вучань:

1) паказвае на карце месцазнаходжанне пазнаваных тыпаў ландшафту;

3) прадстаўляе галоўныя рысы пазнаваных ландшафтаў, параўноўвае гэтыя ландшафты і пазнае іх [...] на [...] ілюстрацыях.

Прынцыпы ацэньвання

1 бал – правільны адказ.

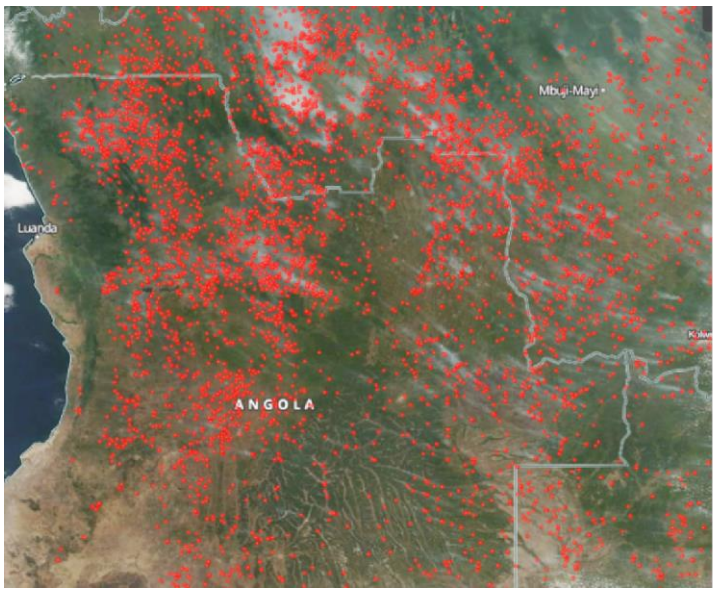
0 балаў – няправільны адказ альбо адсутнасць адказу.

Рашэнне

С

Заданне 40. (0–2)

На спадарожнікавым здымку чырвонымі кропкамі пазначаныя месцы пажараў, зарэгістраваных у пэўным часе ў паўднёва-заходняй частцы Афрыкі. Гэтыя пажары не закранулі афрыканскіх дажджавых лясоў.



На падставе: www.dobrapogoda24.pl

Назаві два прыклады адмоўнага ўплыву пажараў на прыроднае асяроддзе паказанага на здымку абшару.

- 1.
.....
- 2.
.....

Агульнае патрабаванне

II. Уменні і практычнае выкарыстанне ведаў.

5. Ацэньванне сацыякультурных і эканамічных з’яў і працэсаў [...] у розных рэгіёнах свету.

Адмысловае патрабаванне

XV. Выбраныя праблемы і геаграфічныя рэгіёны Афрыкі. Вучань:

- 5) прадстаўляе рысы і ацэньвае наступствы выкарыстання лядна-пераложнага і плантацыйнага земляробства ў Заходняй Афрыцы.

Прынцыпы ацэньвання

2 балы – пададзеныя два прыклады.

1 бал – пададзены адзін прыклад.

0 балаў – няпоўны ці няправільны адказ альбо адсутнасць адказу.

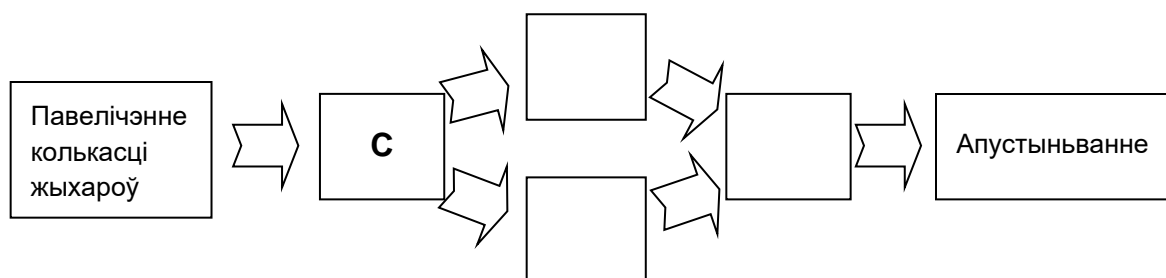
Прыклады рашэння

- *Выпаленыя раслінныя фармацыі (саванна, паркавыя лясы) не адновяцца ў першапачатковым выглядзе.*
- *Знішчаецца экасістэма.*
- *Звяры застаюцца без месца для жыцця.*
- *Пагроза эрозіі глебы.*

Заданне 41. (0–1)

Літарамі A–D пазначаныя працэсы, што могуць прывесці да апустыньвання ў рэгіёне Сахелю ў Афрыцы.

Дапоўні прычынна-выніковы ланцуг, што паказвае ўплыў чалавека на працэс апустыньвання. Упішы ў схему адпаведныя літары.



- A. Дэградацыя глебы.
 B. Займаванне саванны пад сельскагаспадарчыя культуры.
 C. Павелічэнне харчовых патрэб.
 D. Празмерны выпас хатняга быдла на саванне.

Агульнае патрабаванне

II. Уменні і практычнае выкарыстанне ведаў.

4. Называнне сувязі і залежнасці паміж паасобнымі элементамі навакольнага, сацыяльна-эканамічнага і культурнага асяроддзя, фармуляванне сцвярджэння наконт заканамернасцяў, абагульненне.

Адмысловае патрабаванне

XV. Выбраныя праблемы і геаграфічныя рэгіёны Афрыкі: [...] умовы гаспадарання чалавека ў рэгіёне Сахелю – праблема захавання экалагічнай раўнавагі [...]. Вучань:

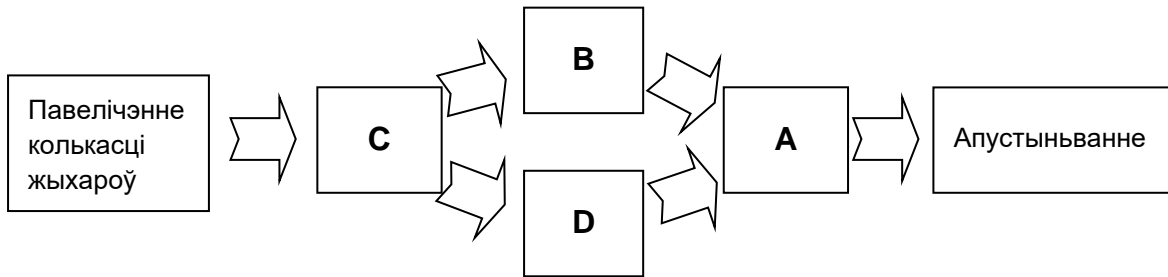
- 3) тлумачыць сувязь паміж прыроднымі ўмовамі і магчымасцямі гаспадарання ў рэгіёне Сахелю, а таксама прычыны апустыньвання.

Прынцыпы ацэньвання

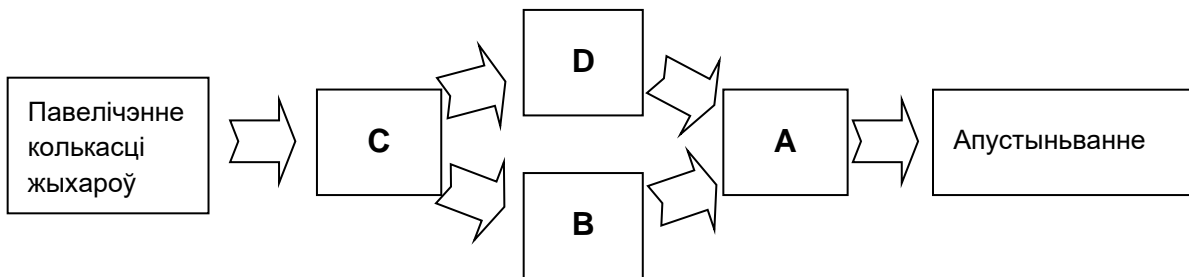
1 бал – правільны адказ.

0 балаў – няпоўны ці няправільны адказ альбо адсутнасць адказу.

Рашэнне

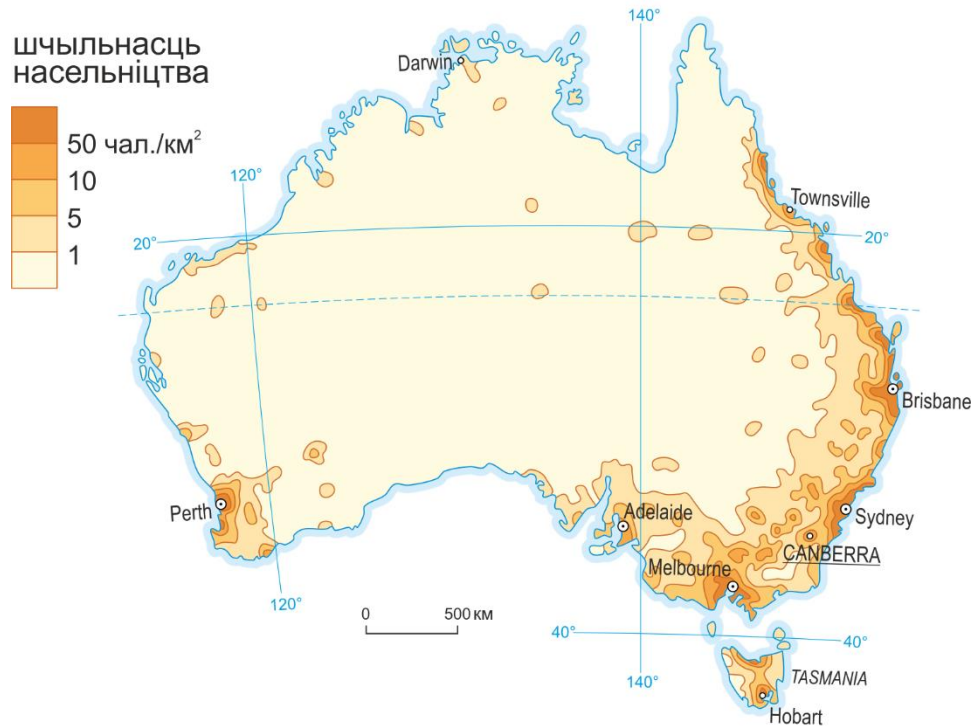


альбо



Заданне 42. (0–1)

На карце паказана шчыльнасць насельніцтва Аўстраліі.



Ацані правільнасць прадстаўленай інфармацыі. Выберы П, калі інфармацыя праўдзівая, ці Н, калі яна не адпавядае праўдзе.

Узбярэжжа ля падножжа Вялікага Водападзельнага хрыбта з'яўляецца адной з найбольш густанаселеных частак Аўстраліі.	П	Н
Прычынаю слабой заселенасці цэнтральнай часткі Аўстраліі з'яўляецца яе знаходжанне ў зоне трапічнага сухога клімату.	П	Н

Агульнае патрабаванне

I. Геаграфічныя веды.

4. Знаёмства з разнастайнымі формамі дзейнасці чалавека ў навакольным асяроддзі, іх абумоўленасцю і наступствамі [...].

Адмысловае патрабаванне

XVII. Выбраныя праблемы і географічныя рэгіёны Аўстраліі і Акеаніі. Вучань:

2) вызначае заканамернасці размяшчэння насельніцтва і галоўных рыс эканомікі Аўстраліі адносна прыродных умоў.

Прынцыпы ацэньвання

1 бал – правільны адказ.

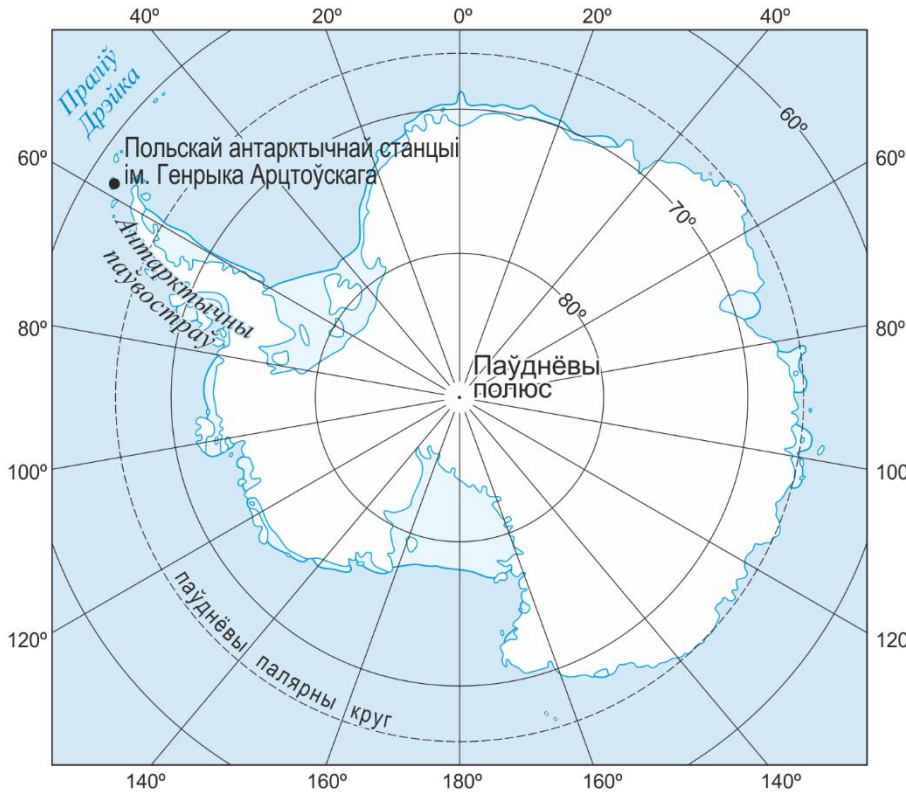
0 балаў – няпоўны ці няправільны адказ альбо адсутнасць адказу.

Рашэнне

ПП

Заданне 43.

На карце пазначана месца размяшчэння Польскай антарктычнай станцыі ім. Генрыка Арцтоўскага. На паштовай марцы – выява прадстаўніка двухкрылых - *Parochlus steinenii* – аднаго з двух відаў насякомых, што жывуць у Антарктыдзе.



На падставе: www.bio-nica.info

Заданне 43.1. (0–2)

Польская антарктычная станцыя размешчана на востраве караля Георга на паралелі $62^{\circ}09'45''S$. Паўднёвай мяжою арэалу распаўсюджання двухкрылых *Parochlus steinenii* з'яўляецца паралель $62^{\circ}37'S$.

На падставе аналізу карты адкажы, ці знаходзіцца Польская антарктычная станцыя ў арэале распаўсюджання двухкрылых *Parochlus steinenii*. Абгрунтуй адказ, зыходзячы з месцазнаходжання станцыі адносна мяжы арэалу двухкрылых.

Адказ (так / не)

Абгрунтаванне:

Агульнае патрабаванне

II. Уменні і практычнае выкарыстанне ведаў.

2. Карыстанне [...] картамі з мэтай атрымання, апрацоўкі і прадстаўлення геаграфічнай інфармацыі.

Адмысловае патрабаванне

XVIII. Геаграфія прыпалярных зон [...]. Вучань:

1) характарызуе размяшчэнне і прыроднае асяроддзе Антарктыды [...].

Прынцыпы ацэньвання

2 балы – правільны адказ і правільнае абгрунтаванне.

1 бал – правільны адказ без правільнага абгрунтавання.

0 балаў – няпоўны ці няправільны адказ альбо адсутнасць адказу.

Рашэнне

так

Прыклады абгрунтавання:

- *Станцыя ім. Г. Арцтоўскага знаходзіцца на поўнач ад паралелі 62°37'S.*
- *Даследчая станцыя знаходзіцца на поўнач ад паўднёвай мяжы арэалу двухкрылых.*
- *Геаграфічная шырата месцазнаходжання станцыі ніжэйшая за геаграфічную шырату мяжы.*

Заданне 43.2. (0–1)

Назаві кантынент, з якім праз праліў Дрэйка суседнічае Антарктычны паўвостраў.

- A. Паўночная Амерыка
- B. Паўднёвая Амерыка
- C. Аўстралія
- D. Афрыка

Агульнае патрабаванне

II. Уменні і практычнае выкарыстанне ведаў.

2. Карыстанне [...] картамі з мэтай атрымання, апрацоўкі і прадстаўлення геаграфічнай інфармацыі.

Адмысловае патрабаванне

XVIII. Геаграфія прыпалярных зон [...]. Вучань:

1) характарызуе размяшчэнне і прыроднае асяроддзе Антарктыды [...].

Прынцыпы ацэньвання

1 бал – правільны адказ.

0 балаў – няправільны адказ альбо адсутнасць адказу.

Рашэнне

B

Слоўнік

Afryka – Афрыка	koło podbiegunowe rółnosne
Ameryka Południowa	– паўночны палярны круг
– Паўднёвая Амерыка	Koszalin – Кашалін
Ameryka Północna	Kraków – Кракаў
– Паўночная Амерыка	La Plata – Ла Плата
Angola – Ангола	Lizbona – Лісабон
Antarktyda – Антарктыда	Montevideo – Монтэвідэа
Argentyna – Аргентына	Nizina Chińska – Кітайская нізіна
Australia – Аўстралія	Ocean Atlantycki – Атлантычны акіян
Azja – Азія	Ocean Indyjski – Індыйскі акіян
Białystok – Беласток	Ocean Spokojny – ціхі акіян
Biegun południowy – Паўднёвы полюс	Ostra Brama – Вострая брама
Biegun północny – Паўночны полюс	Parana – Парана
Brazylia – Бразілія	Pekin – Пекін
Buenos Aires – Буэнас-Айрэс	Polska – Польшча
Bydgoszcz – Быдгашч	Porto Alegre – Порту Алегры
Cieśnina Drake'a – Праліў Дрэйка	Półwysep Antarktyczny
Dania – Данія	– Антарктычны паўвостраў
Dublin – Дублін	Szanghaj – Шанхай
Europa – Еўропа	Tasmania – Тасманія
Gdańsk – Гданьск	Tybet – Тыбет
Helsinki – Хельсінкі	Urugwaj – Уругвай
Islandia – Ісландыя	Warszawa – Варшава
koło podbiegunowe południowe	Wrocław – Уроцлаў
– паўднёвы палярны круг	Zwrotnik Koziorożca – Тропік Казярога
	Zwrotnik Raka – Тропік Рака



3 рэцэнзій:

Знаёмства са зместам *Даведніка* дазваляе прыйсці да высновы, што праверка ведаў і ўменняў не павінна быць маруднаю і поўнаю стрэсу. Заданні добра прадуманыя, ілюстраваныя, разнастайныя па змесце і форме, а іх рашэнне зацягвае, як добрая галаваломка. І менавіта, як з добрай галаваломкаю, рашэнне заданняў прыносіць вялікае задавальненне. А калі не атрымалася рашыць усіх заданняў – гэта выдатная магчымасць убачыць, над чым яшчэ трэба папрацаваць. Выдатны дыдактычны матэрыял!

др Бажэна Кіцінска

Трэба заўважыць, што акцэнт у заданнях зроблены на аспектах, якія дазваляюць праверыць уменні і выкарыстанне ведаў на практыцы. Гэта асабліва датычыць карыстання картамі, фотаздымкамі і іншымі крыніцамі з мэтай атрымання і апрацоўкі географічнай інфармацыі. У згаданым кантэксце варта станоўча ацаніць залучаны да заданняў графічны матэрыял, які ўключае ў сябе карты, графікі, малюнкi і фотаздымкі. Гэты матэрыял разнастайны і добра дастасаваны да зместу паасобных заданняў. Трапным можна лічыць падыход, пры якім акцэнт зроблены на заданнях, якія дазваляюць праверыць уменне вызначэння сувязяў і сузалежнасці элементаў географічнага асяроддзя, яго прыродных і сацыяльна-эканамічных аспектаў.

др габ. Тамаш Опах

Структура *Даведніка* зразумелая і адпаведна адлюстроўвае змест базавай адукацыйнай праграмы. *Даведнік* з'яўляецца вартым інструментам для працэсу планавання і рэалізацыі працэсу географічнай адукацыі ў базавай школе. Складовасць выбранага спосабу прадстаўлення робіць *Даведнік* дакладным інструментам усебаковай падрыхтоўкі вучняў да экзамену васьмікласніка.

др габ. Тамаш Вітас